

Сьогодні у номері:

Про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.....	3
Вимоги до документів, створюваних органами юстиції.....	5
Про особливості укладання договорів, щодо відчуження майна.....	6
Особливості спадкування утриманцями.....	9
Порядок надання відомостей із Єдиної бази даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство.....	10
Строк заявлення вимог кредиторів до боржника, що ліквідується.....	11
Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ.....	12
Відпочинок - запорука продуктивної праці.....	15
Запитували? Відповідаємо!.....	16
Матеріальне, соціально-пубутове і медичне забезпечення інвалідів.....	18
Видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану	19
Державна реєстрація розірвання шлюбу	20
Посвідчення договорів оренди житла з викупом.....	20
Поділ спільного майна подружжя.....	21
Які загальні умови виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення?.....	23

Редакційна колегія

Начальник

Головного управління юстиції
у Полтавській області
Колотілова Тетяна Михайлівна

Заступник начальника

Головного управління юстиції
у Полтавській області
Зубарева Світлана Віталіївна

Начальник Головного Управління
праці та соціального захисту
населення Полтавської обласної
державної адміністрації
Корнієнко Людмила Василівна

Заступник начальника

Головного управління освіти і науки
Полтавської обласної державної
адміністрації
Горбаньова Світлана Володимирівна

Заступник начальника, Головного
управління - начальник управління
інформаційної політики Головного
управління інформації та
внутрішньої політики
Полтавської обласної державної
адміністрації
Коробов Олег Ігорович

Голова комісії з питань забезпечення
законності та правопорядку
Полтавської обласної ради
Хрїстов Дмитро Іванович

Начальник відділу правової роботи,
правової освіти та державної
реєстрації нормативно - правових
актів Головного управління юстиції
у Полтавській області
Давиденко Олена Михайлівна

Головний редактор

Карюк Світлана Володимирівна

Наступний номер газети вийде 25 червня 2012 року

Юридично-інформаційна газета "Правовий вісник"

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія ПЛ №788-45 Р від 11 квітня 2007р.

Засновник: Головне управління юстиції у Полтавській області,
видається за кошти Полтавської обласної ради, згідно програми "Правової освіти
населення області 2011-2015 роки".

Адреса: 36022 м. Полтава, пров. Рибальський, 10 "а".

Тел. факс: (0532) 57-26-14, (050) 63-12-862

Тираж 1000 примірників. Оригінал- макет ПП "Сонатта" Друк: ПП "ІнАрт"

Редакція не несе відповідальність за зміст статей і рекламних оголошень.

Передрук матеріалів без погодження з редакцією заборонено.

Про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги

1) розглядатимуть звернення та прийматимуть рішення про надання (чи відмову в наданні) відповідної допомоги;

2) забезпечуватимуть складення процесуальних документів за зверненням суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу;

3) забезпечуватимуть участь захисника при провадженні дізнання, досудового слідства та в розгляді кримінальної справи в суді у випадках, коли участь захисника є обов'язковою відповідно до положень Кримінально-процесуального кодексу України, а також у випадках, коли підозрюваний, обвинувачений, підсудний, який є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, не може запросити захисника через відсутність коштів чи з інших об'єктивних причин;

4) забезпечуватимуть участь захисника у розгляді справи про адміністративне правопорушення;

5) забезпечуватимуть здійснення представництва інтересів суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу в судах, інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

6) укладатимуть контракти з адвокатами, включеними до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, для надання такої допомоги на постійній основі або на тимчасовій основі (на підставі окремих договорів про надання послуг);

7) подаватимуть клопотання до головного управління юстиції про виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, та Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору;

8) прийматимуть рішення про припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги;

9) подаватимуть головному управлінню юстиції звіти про свою діяльність.

Кор.: Тетяно Михайлівно, чи будуть такі Центри створюватися у нас в Полтавській області?

Колотілова Т.М.: Так, до 1 січня 2013 року Міністерством юстиції при головних управліннях юстиції в областях, містах Києві та Севастополі з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці планується утворити 27 центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Зважаючи на те, що такої кількості

буде недостатньо для охоплення всієї території України, а особливо її віддалених населених пунктів, очевидною є необхідність створення міжрайонних (міськрайонних) центрів, діяльність яких поширюватиметься на декілька районів та міст районного значення однієї області.

За попередніми підрахунками, в кожній області планується створити в середньому два-три центри. У Полтавській області планується створити такі центри в місті Полтаві, Кременчуці та Лубнах.

Однак, для визначення оптимальної їх кількості, а також найпридатніших міст для їх розташування, наразі проводиться спеціальне дослідження, яке дозволить отримати інтерактивну карту України з можливістю моделювання мережі центрів з надання безоплатної правової допомоги з деталізацією до міст районного значення з накладанням дорожніх розв'язок та географічних особливостей та з урахуванням ряду критеріїв: кількості населення адміністративно-територіальної одиниці, площі відповідної території, територіальної віддаленості населених пунктів від обласного та районного центрів, міст районного значення, кількості затримань, кількості інших осіб, що мають право на отримання вторинної правової допомоги.

Створення міжрайонних (міськрайонних) центрів здійснюватиметься протягом 2013 - 2014 років. Усього ж попередньо планується відкрити 40 - 50 таких центрів.

Кор.: Тетяно Михайлівно, чи існують десь на території України такі Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги?

Колотілова Т.М.: Надання безоплатної вторинної правової допомоги на сьогодні здійснюють три пілотні офіси громадського захисту, створені за сприяння Міжнародного фонду "Відродження" у Харкові, Хмельницькому та Білій Церкві.

За 2010 рік завдяки активному захисту адвокатів Харківського офісу громадського захисту органами досудового слідства та судами було закрито 134 кримінальні справи, звільнено від кримінальної відповідальності 116 осіб; судами не задоволено понад 27% подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту відносно підзахисних.

Адвокати Білоцерківського офісу громадського захисту за 2010 рік були присутні при 118 затриманнях, що проводились працівниками міліції міста

**Начальник
Головного управління юстиції
у Полтавській області
Т.М. Колотілова**

9 липня 2011 року набрав чинності Закон України "Про безоплатну правову допомогу", який став правовою базою та визначив механізм для реалізації закріпленого статтею 59 Конституції України права кожного громадянина на правову допомогу, зокрема, у випадках, коли вона відповідно до закону повинна надаватись безоплатно. Із набуттям чинності Закон України "Про безоплатну правову допомогу", вніс певні новаци, зокрема такі терміни, як: первинна і вторинна правова допомога, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Проте, що це за установи - Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги? Які функції вони будуть виконувати редакція газети "Правовий вісник" попросила розповісти начальника головного управління юстиції у Полтавській області Колотілову Тетяно Михайлівно.

Колотілова Т.М.: Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги будуть створюватися Міністерством юстиції України при головних управліннях юстиції в областях, містах Києві та Севастополі з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Центри діятимуть як неприбуткові державні установи на правах юридичної особи та фінансуватимуться з Державного бюджету України, та інших джерел, не заборонених законодавством.

Особливістю цих центрів буде те, що виключно вони організовуватимуть надання безоплатної правової допомоги, зокрема:

і району, а це становить 76% від загальної кількості проведених затримань.

Також у Хмельницькому офісі громадського захисту 87% затриманих, про яких офіс був повідомлений, не відмовилися від правової допомоги адвокатів офісу, а завдяки активному захисту на стадії затримання майже 40% затриманих осіб, щодо яких слідчим винесено подання про взяття під варту, були звільнені.

Кор.: Тетяно Михайлівно, якщо на території Полтавської області буде створено Центри тільки в Полтаві, Кременчуці та Лубнах, яким чином громадяни віддалених районів зможуть звертатися до цих Центрів?

Колотілова Т.М.: Згідно із Законом України "Про безоплатну правову допомогу" звернення про надання будь-якої послуги безоплатної вторинної допомоги особи зможуть подавати до будь-якої з двох установ або до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, або до територіального органу юстиції.

У випадку, коли особа звертається безпосередньо до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, він зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання чи відмову у наданні відповідної правової допомоги.

Якщо ж особа подає звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги до територіального органу юстиції, то такий орган повинен протягом трьох днів з дня подання звернення надіслати його до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги. У свою чергу центр зобов'язаний протягом семи днів з дня отримання звернення прийняти рішення щодо надання або відмову у наданні правової допомоги.

Кор.: Тетяно Михайлівно, для осіб, яких затримано (мається на увазі адміністративне затримання, адміністративний арешт, затримання за підозрою у вчиненні злочину) встановлено спеціальний порядок звернення для надання безоплатної вторинної правової допомоги. Що це за порядок?

Колотілова Т.М.: У разі звернення таких осіб за наданням безоплатної вторинної правової допомоги або надходження інформації про затриманих осіб Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний прийняти рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги з моменту затримання особи.

Механізм реалізації цього права

закріплений постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363 "Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб".

За цим Порядком негайно після фактичного затримання особи службова особа органу, який її затримав, повідомляє центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги відомості про затриману особу. Протягом однієї години з моменту негайної реєстрації повідомлення про затримання особи центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначає адвоката, про що інформує орган, який затримав особу. Призначений адвокат повинен прибути протягом однієї години з моменту отримання доручення, а у виняткових випадках - не пізніше ніж протягом шести годин з моменту отримання доручення до затриманої особи для надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Кор.: Тетяно Михайлівно, як швидко запрацює така система залучення адвокатів?

Колотілова Т.М.: Такий механізм залучення адвокатів для надання безоплатної вторинної правової допомоги затриманим особам запрацює вже з 1 січня 2013 року.

Надання безоплатної вторинної правової допомоги іншим категоріям осіб, які згідно із Законом мають право на таку допомогу, забезпечуватиметься поетапно з 1 січня 2014 року.

З 1 січня 2017 року безоплатна вторинна правова допомога надаватиметься в повному обсязі всім категоріям осіб, передбаченим Законом. Таким чином, до 1 січня 2017 року основні заходи по створенню системи безоплатної правової допомоги в Україні плануються бути завершеними.

Орієнтовний загальний обсяг видатків для виконання заходів цієї Програми становитиме 407 млн. гривень. Сьогодні Міністерству юстиції України виділено кошти на утворення 27 - 29 центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги у розмірі 7,6 млн. грн.

Кор.: Тетяно Михайлівно, у газеті "Зоря Полтавщини", на радіо "Лтава", на сайті Головного управління юстиції я читала оголошення про проведення Головним управлінням юстиції у Полтавській області конкурсу по відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги. Чи багато адвокатів виявили бажання взяти участь у конкурсі?

Колотілова Т.М.: Відповідно до вимог Порядку і умов проведення конкурсу та

вимог до професійного рівня адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1362, 23 березня 2012 року на сторінках газети "Зоря Полтавщини", в ефірі радіо "Лтава", на сайті Головного управління юстиції та Міністерства юстиції України було розміщено оголошення про проведення Головним управлінням юстиції у Полтавській області конкурсу по відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги. Протягом місяця з 23 березня до 23 квітня приймалися заявки на участь у конкурсі. Станом на 23 квітня від адвокатів подано 44 заявки.

Кор.: Тетяно Михайлівно, який порядок проведення цього конкурсу?

Колотілова Т.М.: Конкурс проводиться у три етапи:

- перший етап - розгляд та вивчення комісією документів, поданих претендентами, іншої інформації, необхідної для встановлення відповідності претендентів критеріям відбору;
- другий етап - анонімне письмове тестування відповідно до переліку питань, затверджених Мін'юстом. Письмова відповідь претендентів, які проходять тестування, оцінюється комісією за десятибальною шкалою.

Претендент вважається таким, що пройшов тестування, якщо отримав не нижче семи балів за письмову відповідь на кожне питання;

- третій етап - проведення членами комісії за результатами перших двох етапів співбесіди безпосередньо з претендентами з метою перевірки теоретичних і практичних знань претендентів з питань надання правової допомоги.

За результатами конкурсу відбираються претенденти для включення їх до реєстрів адвокатів, які надаватимуть безоплатну вторинну правову допомогу.

Кор.: Тетяно Михайлівно, хто із адвокатами укладатиме договори та контракти?

Колотілова Т.М.: Договори та контракти з адвокатами укладатимуть Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Залежно від форми співробітництва - на постійній основі чи на тимчасовій основі (за окремими справами) - всі адвокати поділятимуться на тих, хто надає безоплатну правову допомогу на постійній основі за контрактом та тих, хто надає таку допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Примірні форми контрактів та договорів, а також порядок і умови їх

укладення встановлені постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі" від 11 січня 2012 року № 8.

Кор.: Тетяно Михайлівно, ключовим аспектом під час реалізації Закону України "Про безоплатну правову допомогу" є забезпечення якості надання безоплатної правової допомоги. Яким чином буде контролюватися якість надання безоплатної правової допомоги?

Колотілова Т.М.: Для цього вже розроблено проект наказу Міністерства юстиції України "Про затвердження стандартів якості надання безоплатної правової допомоги", відповідно до якого будуть встановлені єдині для всіх адвокатів стандарти якості при наданні безоплатної правової допомоги.

По-перше, адвокати залучатимуться до надання безоплатної вторинної правової допомоги конкурентним шляхом (через відбір за результатами конкурсу).

По-друге, під час призначення адвоката буде враховуватись його спеціалізація, досвід роботи, навантаження, складність справ, у яких адвокат бере участь. Крім того, обов'язки адвоката якісно, в обсязі та у строки надавати безоплатну вторинну правову допомогу будуть чітко визначені контрактом (договором), а до адвокатів, які будуть неналежно виконувати свої зобов'язання за умовами договору та недовтримуватись порядку надання безоплатної вторинної правової допомоги, будуть застосовуватися заходи у вигляді виключення з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом чи на тимчасовій основі на підставі договору, а також прийняття рішення щодо заміни адвоката.

Якість надання безоплатної правової допомоги оцінюватиметься за такими критеріями як результативність, своєчасність, доступність, зручність, відкритість, повага до особи, професійність та конфіденційність. Для комплексного оцінювання якості діяльності суб'єктів надання безоплатної правової допомоги буде проводитися незалежний моніторинг. Дотримання суб'єктами надання безоплатної правової допомоги стандартів якості сприятиме ефективному та якісному виконанню ними своїх обов'язків та довіри до системи безоплатної правової допомоги в цілому.

Вимоги до документів, створених органами юстиції

Відповідно до інструкції з діловодства в Головному та територіальних управліннях юстиції у Полтавській області затвердженій наказом Головного управління юстиції у Полтавській області №797/5 від 30 грудня 2011 року створені документи повинні відповідати правовому статусу управління.

Підставою для створення документів в управлінні є необхідність засвідчення наявності і змісту управлінських дій, передавання, зберігання і використання інформації протягом певного часу або постійно.

В управлінні визначається конкретний комплекс документів, передбачений номенклатурою справ та необхідний і достатній для документування його діяльності. Управлінська діяльність управління здійснюється шляхом видання розпорядчих документів. З питань, що становлять спільний інтерес і належать до компетенції різних установ, можуть прийматися спільні розпорядчі документи.

Підставами для прийняття розпорядчих документів у діяльності управління є:

- обов'язок дотримання положень Конституції України, законів України, Постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, декретів, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, рішень місцевих органів виконавчої влади, представницьких органів та органів місцевого самоврядування;
- здійснення виконавчої і розпорядчої діяльності з метою виконання управлінням покладених на нього завдань, що знаходяться у межах його компетенції;
- потреба в правовому врегулюванні діяльності апарату управління.

Відповідно до чинного законодавства керівник управління юстиції видає накази, надає доручення організовує і контролює їх виконання. Рішення найбільш важливих питань, а також питань, що стосуються всіх або кількох підвідомчих установ, викладаються в наказах. Рішення інших питань повсякденної діяльності - у дорученнях. Керівник управління затверджує положення про структурні підрозділи управління.

З питань, що становлять обопільний інтерес і належать до компетенції управління юстиції та інших органів і громадських організацій, ухвалюються спільні розпорядчі документи. Розпорядчі документи, що надходять до управління від органів вищого рівня, доводяться до організацій, що є під його керівництвом, управління має право розсилати ксерокопії документів органів вищого рівня організаціям, що належать до сфери його управління. Документи, що видаються на підставі розпорядчих документів вищого рівня, повинні мати посилання на них із зазначенням найменування цих документів, дат, номерів і заголовків.

Хід обговорення питань і рішення, що ухвалюються в колегіальних органах, на

зборах, нарадах, фіксуються в протоколах. Протоколи оформляються на підставі записів, зроблених у ході засідань. Якщо хід засідання фіксується на магнітній плівці шляхом запису на магнітофоні чи диктофоні, то після засідання записані на ній тексти виступів передрукуюються і заносяться до протоколу. Рішення колегіальних органів управління доводяться до виконавців і організацій, що належать до сфери його управління, шляхом надсилання їм копій рішень. Рішення колегії управління, впроваджуються в життя наказами начальника.

Видання розпорядчих документів обов'язкове:

- з організаційних питань - у разі створення, реорганізації і ліквідації органів, установ і організацій системи управління та структурних підрозділів; визначенні функцій і завдань органів, установ і організацій системи управління; та структурних підрозділів; затвердження їхньої структури; підведенні підсумків діяльності; визначенні прав і обов'язків посадових осіб; при зміні і припиненні дії нормативно-правових актів;
- з питань планування - при визначенні порядку і строків складання планів; затвердженні перспективних і річних планів; зміні планових показників і встановленні додаткових планових завдань; підведенні підсумків виконання планів;
- з питань праці і заробітної плати - при призначенні працівників на посаду, звільненні з посади і переміщенні по службі; вирішенні питань про заохочення і стягнення, про відраження працівників; при затвердженні системи оплати праці працівників.

Розпорядчі документи, що надходять до управління від вищих органів влади, доводяться до підвідомчих установ і організацій шляхом видання самостійних розпорядчих документів (наказів, доручень), в яких викладається зміст документа вищого органу стосовно завдань управління. Документи, що видаються на підставі розпорядчих документів вищих органів, повинні мати посилання на них із зазначенням найменування цих документів, дати, їх номерів і заголовків.

При здійсненні оперативних зв'язків з установами, громадянами тощо управління надсилає листи. Як правило, листи складаються у випадках, коли неможливо або важко здійснити бездокументний обмін інформацією та надати усні роз'яснення, вказівки (особисті або телефоном), інструктування тощо. Якщо документ потребує негайного виконання, то передача тексту службового документа може здійснюватися по телефону, телеграфу або телефаксу, що оформляється відповідно до правил.

Провідний спеціаліст відділу організаційної роботи, документування та контролю ГЮЮ у Полтавській області
Л.В. Романко

Про особливості укладання договорів, щодо відчуження майна

У людей, передусім похилого віку, виникає багато запитань щодо способів розпорядження нажитим майном. Зазвичай, запитують, що краще обрати: договір дарування чи договір довічного утримання?

Який варіант найбільш підходить для конкретної життєвої ситуації, людина повинна обрати самостійно.

При цьому кожен має правильно розуміти і усвідомлювати всі можливі юридичні наслідки укладення вищезгаданих договорів, щоб не позути власного життєвого і не доживати віку в злиднях. До такої ситуації призводить юридична необізнаність людей у випадках, коли вони виявляють бажання з тих чи інших причин розпорядитись своїм майном шляхом його відчуження іншим особам.

Сьогодні є декілька видів договорів, у разі укладення яких здійснюється відчуження майна. Кожен з них має свою правову природу, особливості та правові наслідки укладення. У цій брошурі зроблено порівняльну характеристику найбільш поширених у практиці договорів: дарування, довічного утримання (догляду) та спадкового договору.

Договір дарування

За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати у майбутньому іншій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність (пункт 1 статті 717 Цивільного кодексу України).

Договір дарування є безоплатним, тому дарувальник не має права вимагати від обдаровуваної особи зустрічних дій майнового або немайнового характеру. Договір дарування, укладений з порушенням вимог закону про безоплатність передачі іншій стороні майна у власність, є нікчемним.

Предметом договору дарування може бути будь-яке майно (як індивідуально визначені речі, так і речі, визначені родовими ознаками), не вилучене з товарообороту і яке може бути у власності особи, якій воно дарується. Згідно статті 718 ЦК України дарунком можуть бути рухомі речі, в тому числі гроші та цінні папери, а також нерухомі речі. Дарунком можуть бути також майнові права, якими уже володіє дарувальник, або які можуть виникнути в майбутньому.

Щодо нерухомого майна існують певні вимоги: договір підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню та держаній реєстрації.

Сторонами у договорі дарування можуть бути як громадяни, так і юридичні особи, а в певних випадках - держава, Автономна Республіка Крим і територіальні громади (ст. 720 ЦК України). Укладення договорів дарування громадянами має здійснюватися з дотриманням загальних правил цивільного законодавства про їх дієздатність. Крім того, сімейне та цивільне законодавство України встановлює додаткові гарантії захисту осіб, які перебувають під опікою або піклуванням. Так, опікун не має права без дозволу органів опіки і піклування укладати угоди, а піклувальник - давати згоду на їх здійснення, якщо вони виходять за межі побутових. Такими угодами, зокрема, є договори, що підлягають нотаріальному посвідченню і спеціальній реєстрації, відмова від належних підопічному майнових прав, поділ майна тощо.

Договір дарування допускає його укладення за посередництвом представника. Існують певні вимоги щодо

представництва. Представник повинен діяти лише на підставі довіреності, виданої довірительом (дарувальником). Представник укладає договір дарування щодо того майна, яке вказано в довіреності. Відповідно до ст. 245 ЦК України довіреність укладається в формі, в якій відповідно до закону має укладатися правочин. Довіреність на укладання договору дарування, у якій не встановлено імені обдаровуваного, є нікчемною.

При укладенні договорів дарування необхідно дотримуватися спеціальних правил, встановлених для відчуження частки у спільному майні. Так, договори про відчуження нерухомого майна подружжя, що належить їм на праві спільної сумісної власності, посвідчується нотаріусом за наявності письмової згоди другого з подружжя. Договори про відчуження нерухомого майна можуть бути посвідчені нотаріусом і без згоди другого з подружжя, якщо з правовстановлюючого документа, свідоцтва про шлюб та інших документів видно, що зазначене майно є не спільною, а особистою власністю одного з подружжя (набуто до реєстрації шлюбу, одержане в дарунок або в порядку спадкування, здійснено поділ майна, набутого під час перебування в зареєстрованому шлюбі, тощо).

Зміст будь-якого договору складають права і обов'язки його сторін.

Права дарувальника:

- відмовитися від виконання обов'язку передати дарунок, якщо після укладення договору його майновий стан істотно погіршився (ст. 724 ЦК України);
- вимагати від обдаровуваного виконання покладеного на нього обов'язку вчинити певну дію майнового змісту або утриматися від її виконання;
- вчинення на користь третьої особи (передати грошову суму чи інше майно у власність, сплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо). Вимагати від обдаровуваного виконання покладеного на нього обов'язку має право дарувальник, а в разі його смерті, визнання безвісно відсутнім чи недієздатним - особа, на користь якої має бути виконаний цей

- обов'язок (ст. 725 ЦК України);
- вимагати розірвати договір і повернути дарунок у разі ухилення обдаровуваного від виконання обов'язку на користь третьої особи;
- зажадати скасування договору дарування нерухомих речей чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваний умисно вчинив злочин проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) та дітей (п. 1 ст. 727 ЦК України);
- дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо обдаровуваний створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність (п. 2 ст. 727 ЦК України);
- зажадати скасування договору дарування, якщо через недбале ставлення обдаровуваного до речі, що становить історичну, наукову, культурну цінність, ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена (п. 3 ст. 727 ЦК України).

Обов'язками дарувальника є:

- повідомити обдаровуваного про недоліки речі або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна як самого обдаровуваного, так і інших осіб;
- дарувальник, якому було відомо про недоліки або особливі властивості подарованої речі і який не повідомив про них обдаровуваного, зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану майну, та шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в результаті володіння чи користування дарунком.

Права обдаровуваного:

- зажадати передання йому дарунку у разі настання строку (терміну) або відкладальної обставини (п. 1 ст. 723 ЦК України);
- у випадку, якщо дарувальник, незважаючи на настання умови, ухилитиметься від виконання свого обов'язку, обдаровуваний має право на примусове витребування відповідної речі або компенсацію її вартості (п. 2 ст. 723 ЦК України);
- право в будь-який момент односторонньо відмовитися від договору дарування і повернути річ, якщо вона не потребує догляду або особливих умов утримання чи зберігання (п. 2 ст. 724

ЦК України).

Обов'язки обдаровуваного:

- обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення (передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення, тощо);
 - у разі порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи дарувальник має право вимагати розірвання договору і повернення дарунка, а якщо таке повернення неможливе, - відшкодування його вартості;
 - у разі розірвання договору дарування зобов'язаний повернути дарунок у натурі.

Крім того, договір дарування може створювати права для третіх осіб. Так, договором може бути передбачено матеріальне забезпечення чи грошова виплата на користь третіх осіб з боку обдаровуваного у зв'язку з умовами договору. У разі смерті дарувальника, оголошення його померлим, визнання безвісно відсутнім чи недієздатним, виконання обов'язку на користь третьої особи має право вимагати від обдаровуваного особа, на користь якої встановлений цей обов'язок.

Треті особи також можуть звертатися до суду з метою захисту своїх прав, що випливають із домовленості (договору) між обдаровуваним та дарувальником, в порядку цивільного судочинства.

Договір дарування також може бути припинено. Цивільний кодекс України передбачає наступні підстави припинення договору дарування:

- 1) відмова однієї зі сторін;
- 2) розірвання договору дарування;
- 3) недійсність.

Стосовно розірвання договору, ст.727 ЦК України передбачає розірвання з ініціативи дарувальника за таких обставин:

- щодо нерухомих речей чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваний умисно вчинив злочин проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей;

- якщо обдаровуваний вчинив умисне вбивство дарувальника, спадкоємці дарувальника мають право вимагати розірвання договору дарування;

- якщо обдаровуваний створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність;

- якщо внаслідок недбалого ставлення обдаровуваного до речі, що становить історичну, наукову, культурну цінність, ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена.

Обдаровуваний може розірвати договір керуючись загальними положеннями про договір, зокрема, договір

може бути розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом.

Підставою недійсності договору є:

1) недотримання в момент укладення договору стороною (сторонами) таких вимог:

-волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі;

-правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним;

-правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей;

2) договір є недійсним, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин): у разі недотримання вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору; укладення договору дарування від імені неповнолітнього без згоди органу опіки та піклування не потребує рішення суду;

3) також договір є недійсним в разі: недотримання письмової форми; вчинення під впливом помилки; обману; насильства; під впливом тяжкої обставини, тощо. У цьому разі недійсність встановлюється судом.

У разі розірвання договору дарування, дарувальникові повертається дарунок у натурі, а якщо це неможливо, - то компенсація його вартості. На вимоги про скасування договору дарування застосовується позовна давність в один рік.

У разі визнання договору недійсним дарунок повертається дарувальнику, обдаровуваний може вимагати компенсацію за утримання в себе дарунка.

Зважаючи на викладене, дарування завжди є договором, заснованим на взаємній згоді сторін, який передбачає згоду обдаровуваної особи безоплатно прийняти пропонуване майнове право. Укладення договору довічного утримання (догляду), його правові наслідки та відмінність від договору дарування

Договір довічного утримання (догляду)

Договір довічного утримання (догляду), є альтернативою договору дарування у тих випадках, коли особа за життя має намір розпорядитись належним їй на праві власності майном, але за наявності певних умов.

Саме за договором довічного утримання (догляду) відчужувач передає набувачу у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно.

Такий договір укладається в письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню, а якщо предметом договору є нерухоме майно, то і державній реєстрації.

Право власності на майно, передане по договору довічного утримання, виходячи з визначення поняття цього договору та, враховуючи встановлену законодавством форму, виникає з моменту нотаріального посвідчення договору, а якщо договір підлягає державній реєстрації - з моменту такої реєстрації.

Однак, до смерті відчужувача право розпорядження майном, переданим за договором довічного утримання (догляду) законодавчо обмежене. Так, до смерті відчужувача набувач позбавлений права продавати, дарувати, обмінювати чи передавати в заставу майно, отримане за цим договором. З метою дотримання набувачем зазначених обмежень, при нотаріальному посвідченні договору нотаріусом накладається заборона відчуження такого майна.

Сторонами договору довічного утримання є відчужувач та набувач, при цьому відчужувачем за цим договором може бути будь-яка фізична особа, незалежно від віку та стану здоров'я, а набувачем за цим договором може бути фізична особа, яка здатна надавати відчужувачу обумовлене договором забезпечення, тобто повнолітня дієздатна фізична особа, а також юридична особа або ж кілька фізичних осіб, які отримують майно на праві спільної сумісної власності, а їх обов'язок по утриманню (догляду) відчужувача є солідарним, тобто таким, за яким у відчужувача є право вимагати виконання обов'язків за договором як від усіх набувачів, так і від кожного з них окремо.

Договір довічного утримання (догляду) може бути укладений також на користь третьої особи. Факт перебування такої особи в родинних стосунках з відчужувачем юридичного значення не має. Укладення такого договору можливе у випадку відсутності у третьої особи, на користь якої укладається договір, коштів для проживання або ж її хворобливий стан, в зв'язку з яким вона потребує постійного догляду і, при цьому, відсутність у неї майна, яке може бути передане за договором довічного утримання.

При укладенні такого договору з метою належного його виконання необхідно чітко встановити права і обов'язки сторін. Так, набувач зобов'язаний надавати відчужувачу довічне матеріальне забезпечення (у натуральній та грошовій формі) та/або догляд, строки та види якого також визначаються договором та поховати відчужувача, навіть якщо такий обов'язок договором не передбачений.

За необхідності, та у разі, якщо такий обов'язок передбачений договором,

набувач зобов'язаний забезпечити відчужувача житлом, при цьому в договорі конкретно визначається той об'єкт нерухомого майна (чи його частина), в якій відчужувач буде проживати.

Можна зробити висновок, що права набувача щодо розпорядження набутим майном до смерті відчужувача дуже обмежені, чого не можна сказати про договір дарування, згідно з яким права обдаровуваного не обмежені нічим.

Відмінність між вищезазначеними договорами є і в тому випадку, якщо особа, яка здійснила відчуження майна, вирішила розірвати відповідний договір.

У випадку укладення договору дарування, в першу чергу потрібно наголосити на тому, що позовна давність, протягом якої особа може звернутись до суду з позовом про розірвання цього договору, скорочена і становить лише один рік. І перелік підстав, на основі яких такий договір може бути розірваний, є вичерпним. Як зазначалось вище, договір дарування є безоплатним, дарувальник не може вимагати повернення майна з тих причин, що обдарований не виконав дій, які були передбачені в усній домовленості.

У договорі довічного утримання (догляду), навпаки, однією з основних є умова щодо можливості його розірвання у випадку неналежного виконання набувачем своїх обов'язків, передбачених у договорі. У такому випадку ризик залишитись без майна, у разі порушення умов договору, несе особа, на користь якої укладений договір, а не особа, яка є відчужувачем майна. Витрати, здійснені набувачем на утримання відчужувача до розірвання договору, не відшкодовують.

Як бачимо, договір дарування і договір довічного утримання мають різні правові наслідки для відчужувача. Власник майна повинен добре зважити свої наміри, зрозуміти суть правочину, щоб бути впевненим, що його права та інтереси будуть захищені. Підводячи підсумок, можна зазначити, що кожна людина має різні причини, які спонукають її укладати договори, направлені на відчуження нерухомого майна, а тому може сама вирішувати, який договір вона буде укладати у тому чи іншому випадку. З огляду на вищезазначене, буде простіше зробити вибір щодо способу передачі свого майна.

Спадковий договір: особливості його застосування та посвідчення

За спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Сторонами спадкового договору є

відчужувач і набувач. Відчужувачем може бути лише фізична особа: одна або кілька - подружжя, або один з подружжя. Набувачем у спадковому договорі може бути фізична або юридична особа.

І відчужувачем, і набувачем по спадковому договору може бути як повністю дієздатна особа, так і особа з неповною дієздатністю.

При укладанні спадкового договору набувач, якщо він є спадкоємцем за законом або заповітом, має право успадкувати ту частку майна, яка не була зазначена в договорі.

Предметом спадкового договору є майно, яке належить відчужувачу і переходить у власність набувача у випадку смерті відчужувача. Це можуть бути індивідуально визначені речі (колекція картин, бібліотека), або речі визначені родовими ознаками, рухоме і нерухоме майно, в тому числі і визначене як "все майно відчужувача". Законодавством не встановлено будь-яких обмежень щодо предмета спадкового договору.

Подружжя має право укласти спадковий договір щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності.

Спадковим договором може бути встановлено, що в разі смерті одного з подружжя спадщина переходить до другого, а в разі смерті другого з подружжя його майно переходить до набувача за договором. Проте, спадщина та майно, що є предметом спадкового договору, - зовсім різні речі, які можуть і співпадати. У разі, коли відчужувачем за спадковим договором є подружжя, цей договір набуває ознак заповіту подружжя: в обох випадках у разі смерті одного з подружжя, його майно переходить до іншого з подружжя; у випадку смерті останнього, нотаріусом знімається заборона відчуження майна та право власності на майно подружжя переходить до набувачів.

Обов'язки набувача за спадковим договором можуть бути наступні:

- Виконувати розпорядження відчужувача, наприклад, регулярно виплачувати певну грошову суму;

- Вчинити певну дію (одну, а не декілька) майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття (наприклад, провести якісь заходи по увічненню пам'яті відчужувача, розпорядження відчужувача, які стосуються ритуалу поховання і та ін.).

У тому, випадку, коли виконання дій набувачем повинно бути здійснене після смерті відчужувача, останній має право призначити особу, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору після його смерті. При призначенні відчужувачем особи, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті, згода такої особи повинна бути нотаріально посвідчена. У разі відсут-

ності такої особи контроль за виконанням спадкового договору здійснює нотаріус за місцем відкриття спадщини. Відчужувач має право покласти на набувача обов'язок виконання певних дій на користь третіх осіб (наприклад, надавати утримання, місце для проживання або користування майном).

Моментом набуття права власності набувачем за спадковим договором є смерть відчужувача, або з моменту нотаріального посвідчення договору, але до смерті відчужувача набувач не має права відчужувати це майно та передавати його в заставу.

За спадковим договором - у разі смерті набувача майна, нотаріус за письмовою заявою відчужувача припиняє дію договору. Таким чином, права і обов'язки набувача майна за спадковим договором не входять до складу спадщини.

Відповідно до ст. 1307 ЦК України, заповіт, який відчужувач уклав щодо майна, зазначеного в спадковому договорі, є нікчемним.

Спадкові договори, предметом яких є нерухоме майно, посвідчуються з дотриманням загальних правил посвідчення договорів відчуження.

Посвідчення спадкового договору, за яким передається нерухоме майно, може здійснюватися лише за місцезнаходженням такого нерухомого майна. На спадковий договір не розповсюджуються вимоги ст. 362 ЦК України, тобто інші особи-співвласники не мають переважного права купівлі цього майна.

Правовстановлювальний документ на майно після його огляду нотаріусом повертається власнику майна (відчужувачу), а в тексті договору зазначаються назва цього документа, номер і дата його видачі та найменування юридичної особи, яка його видала.

На нерухоме майно, яке є предметом спадкового договору, нотаріус накладає заборону відчуження у встановленому порядку, про що робиться напис на всіх примірниках договору.

У разі смерті відчужувача на підставі свідчення органу цивільного стану про смерть нотаріус знімає заборону відчуження.

Після смерті відчужувача нотаріусу повертається первинний правовстановлювальний документ на нерухоме майно, що було предметом договору, який приєднується до примірника спадкового договору, що зберігається у справах нотаріуса.

Відмінність спадкового договору від договору довічного утримання (догляду) пов'язується з моментом набуття права власності. Якщо за договором довічного утримання право власності у набувача виникає з моменту посвідчення договору (у випадках, встановлених законодавством - з моменту державної реєстрації договору), то право власності за спадковим договором переходить до набувача тільки після

смерті відчужувача.

Набувач за цим договором, за життя відчужувача, має лише можливість придбання права на майно в майбутньому за умови виконання вимог, зазначених у договорі.

Аналізуючи нотаріальну практику щодо укладення та посвідчення договорів довічного утримання (догляду) та спадкових договорів слід зазначити, що спадкові договори за час дії нового Цивільного кодексу України не стали поширеними, скоріше навпаки, - їх укладення та посвідчення носить поодинокий характер, тоді як кількість укладених договорів довічного утримання (догляду) з року в рік зростає.

Підводячи підсумок вищенаведеного, хотілося б зазначити, що громадяни мають різні причини, які спонукають їх укласти договори, направлені на відчуження нерухомого майна, і вільні самі вирішувати, який договір вони будуть укласти в тому чи іншому разі. У випадку, коли обдарованим є близька та дорога людина найбільш поширеним варіантом є укладення саме договору дарування. У тому ж разі, якщо основною ціллю укладення договору на користь сторонньої особи є отримання відповідної допомоги - оптимальним є укладення договору

довічного утримання (догляду). Своєї переваги має також і спадковий договір.

Разом з тим, необхідно добре подумати та отримати вичерпну консультацію у нотаріуса, перш ніж надати перевагу тому чи іншому виду договору, а також особам, на користь яких вони укладаються, адже на перший погляд порядна людина може виявитися звичайним шахраєм ласим до чужого майна.

**Відділ нотаріату
Головного управління юстиції
у Полтавській області**

Особливості спадкування утриманцями

Спадкування - це перехід прав та обов'язків від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Спадкування здійснюється за законом і за заповітом. Спадкоємці за законом одержують право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги.

Цивільний кодекс України визначає п'ять черг спадкування за законом:

Перша черга - діти спадкодавця, той з подружжя, який його пережив, та батьки.

Друга черга - рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері.

Третя черга - рідні дядько та тітка спадкодавця.

Четверта черга - особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менше п'яти років до часу відкриття спадщини.

П'ята черга - інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення.

Ступінь споріднення визначають за числом народжень, що віддаляють родича від спадкодавця. Народження самого спадкодавця не входить до цього числа.

У п'яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Утриманцем вважають неповнолітню або непрацездатну особу, яка не була членом сім'ї спадкодавця, але не менше п'яти років одержувала від нього

матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування.

Неповнолітньою вважається особа, яка не досягла вісімнадцяти років. Непрацездатними вважаються жінки та чоловіки, що досягли пенсійного віку, інваліди I, II, III груп.

Особу закликають до спадкування в якості утриманця за умови одержання від спадкодавця матеріальної допомоги, що була єдиним або основним джерелом засобів до існування для такої особи.

Матеріальну допомогу має надавати спадкодавець безоплатно та вона має бути зумовлена переважно особистими стосунками утриманця із годувальником. При цьому систематичні виплати за виконання роботи, надання послуг або платежі, пов'язані з відшкодуванням заподіяної шкоди не призводять до визнання особи, якій такі платежі виплачувалися, утриманцем спадкодавця. Спадкодавець у цьому випадку лише виконує цивільно-правовий обов'язок, а не виявляє бажання забезпечувати відповідну особу та допомагати їй.

Непрацездатність утриманця має бути зафіксована саме на день відкриття спадщини та підтверджуватися відповідними документами.

Непрацездатність утриманця, пов'язану з віком, перевіряється за паспортом, свідоцтвом органу цивільного стану про народження; непрацездатність, пов'язана зі станом здоров'я, - за пенсійною книжкою або довідкою, виданою відповідним органом медико-соціальної експертизи.

Суди розглядають справи про перебування на утриманні за правилами Цивільного процесуального кодексу України в порядку окремого провадження.

У той же час у виняткових випадках

утриманцеві можуть видати свідоцтво про право на спадщину за законом без надання нотаріусу рішення суду про встановлення факту перебування на утриманні.

Якщо спадкоємці п'ятої черги не заперечують проти закликання до спадкування особи, яка не була членом сім'ї спадкодавця і тривалий час отримувала від нього матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування, то на підставі письмової заяви таких спадкоємців утриманця закликають до спадкування без подання відповідного рішення суду.

Якщо хоча б один спадкоємець заперечує проти цього, факт перебування на утриманні обов'язково має бути встановлений судом, а нотаріус не має права видати такій особі свідоцтво про право на спадщину за законом на підставі лише згоди інших спадкоємців.

Утримання має бути фактичним і повним. Фактичне утримання означає, що правом на спадкування у якості утриманця наділені особи, які не просто мали право на отримання від спадкодавця матеріальної допомоги, а фактично її отримували. Якщо ж особа, яка мала право перебувати на утриманні спадкодавця, фактично цим правом не скористалася, то вона позбавляється права на спадщину як утриманець.

Утриманець повинен прийняти спадщину, тобто до спливу шести місяців з дня смерті спадкодавця подати заяву до нотаріуса про прийняття спадщини.

Видача свідоцтва про право на спадщину проводиться за місцем відкриття спадщини - як державними, так і приватними нотаріусами.

**Відділ нотаріату
Головного управління юстиції
у Полтавській області**

Порядок надання відомостей із Єдиної бази даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство

З метою реалізації норм Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 року № 2343-ХІІ (зі змінами і доповненнями), Указу Президента України "Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України" від 06.04.2011 № 395/2011 (із змінами і доповненнями), Міністерством юстиції України розроблено та затверджено "Положення про Єдину базу даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство", згідно наказу від 15.09.2011 N 3018/5.

Зазначимо, що Єдина база даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство, являє собою автоматизовану базу даних, держателем якої є Міністерство юстиції України, що містить інформацію про суб'єктів підприємницької діяльності, відносно яких триває або завершена процедура банкрутства, про стан провадження у справі про банкрутство, про реєстр вимог кредиторів та інші дані, які отримані від арбітражних керуючих та господарських судів.

Адміністратором Єдиної бази даних є державне підприємство "Інформаційний центр" Міністерства юстиції України.

Адміністратор забезпечує технічне, технологічне створення та супроводження програмного забезпечення Єдиної бази даних, проводить навчання щодо наповнення та користування Єдиною базою даних, забезпечує надання доступу реєстраторам до Єдиної бази даних, захист і збереження інформації у Єдиній базі даних, надає витяги з Єдиної бази даних.

Реєстраторами Єдиної бази даних визначено Департамент нотаріату, банкрутства та функціонування центрального засвідчувального органу Міністерства юстиції, а також структурні підрозділи головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, що забезпечують реалізацію повноважень у сфері банкрутства.

Відомості з Єдиної бази даних надаються у вигляді інформаційних довідок або витягів.

Інформаційна довідка з Єдиної бази даних - це документ, який безоплатно надається за письмовим запитом юридичної особи або фізичної особи - підприємця стосовно порушення щодо нього (заявника) провадження у справі про банкрутство, визнання його банкрутом, перебування у процедурі банкрутства.

Запит щодо отримання довідки відносно суб'єкта підприємницької діяльності, зареєстрованого у Полтавській області, надсилається або надається до відділу з питань банкрутства Головного управління юстиції у Полтавській області, оформлюється на бланку заявника (для фізичних осіб - підприємців за наявності) з обов'язковим зазначенням коду згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб) та номеру і дати запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб -

підприємців про проведення державної реєстрації (для фізичних осіб - підприємців), підписується заявником (керівником для юридичних осіб) та скріплюється його печаткою (за наявності).

Відділ з питань банкрутства Головного управління юстиції у Полтавській області, розміщений за адресою:

36014, м. Полтава, вул. Жовтнева, 45, тел. (0532) 56-92-89.

Довідка виготовляється на бланку Головного управління юстиції у Полтавській області, підписується його керівником та скріплюється печаткою. Видається протягом 10 робочих днів з дати надходження запиту.

Довідка містить відомості щодо боржника (найменування, код згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб); прізвище, ім'я та по батькові, номер та дата запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців про проведення державної реєстрації (для фізичних осіб - підприємців); місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб - підприємців); основний вид діяльності відповідно до КВЕД, форма власності), а також відомості про дату порушення провадження у справі про банкрутство та судову процедуру, в якій перебуває боржник.

Видача довідок здійснюється відділом з питань банкрутства Головного управління юстиції у Полтавській області кожного вівторка та четверга з 8 год.00 хв. до 12 год.00 хв. та з 13 год.00 хв. до 17 год.15 хв. у робочі дні за адресою: 36014, м. Полтава, вул. Жовтнева, 45, кім. 313.

Інформація про нормативно-правові акти, якими врегульовано порядок надання адміністративної послуги, розміщена на веб-сайті Міністерства юстиції України (www.minjust.gov.ua), графік прийому і видача документів - на веб-сайті (www.just.gov.ua) та інформаційних стендах Головного управління юстиції у Полтавській області, а також за довідковим телефоном (0532) 56-92-89.

Витяг з Єдиної бази даних надається Полтавською філією Інформаційного центру Міністерства юстиції України на письмовий запит юридичної або фізичної особи про видачу витягу з Єдиної бази даних стосовно боржника, щодо якого порушено провадження у справі про банкрутство за відповідну плату за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Жовтнева, 40-в, тел. (0532) 50-13-71.

Розміри плати за пошук у Єдиній базі даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство, затверджено наказом Міністерства юстиції України від 10.10.2011 № 3142/5 "Про встановлення розміру плати за пошук у Єдиній базі даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство, інформації з видачею про це витягу".

За пошук з видачею скороченого витягу

справляється плата в розмірі 170,00 грн., за пошук з видачею повного витягу - в розмірі 221,00 грн.

Витяг виготовляється з використанням спеціального бланка документів реєстрів інформаційної системи Міністерства юстиції України в одному примірнику, який видається особі, на запит якої він був виготовлений, підписується директором Полтавської філії Інформаційного центру Міністерства юстиції України та скріплюється печаткою.

Строк отримання витягу є значно коротшим, ніж строк отримання довідки - він надається не пізніше наступного робочого дня з дати отримання запиту. До запиту додається документ про внесення плати за видачу витягу.

Витяг може бути як скорочений, так і повний. Інформація, що зазначається у витягу, є більш розширеною, ніж та, що надається у довідці. Окрім відомостей, які має містити довідка, у скороченому витягу зазначається: номер витягу; відомості про заявника, який звернувся за наданням витягу; відомості, за якими здійснювався пошук інформації у Єдиній базі даних; відмітка про відсутність у Єдиній базі даних відомостей, зазначених у запиті.

У повному витягу крім цих даних будуть зазначені ще й: відомості про реєстр вимог кредиторів та склад комітету кредиторів; загальні дані щодо вартості активів, кредиторської і дебіторської заборгованостей; прізвище, ім'я та по батькові арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора); відомості про фінансове становище банкрута - у разі наявності у Єдиній базі даних відомостей про прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Варто зазначити, що пошук в Єдиній базі даних здійснюється за однією або декількома з таких відомостей: код боржника згідно з ЄДРПОУ (для юридичних осіб); прізвище, ім'я та по батькові, номер і дата запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців про проведення державної реєстрації (для фізичних осіб - підприємців). Тому, якщо у запитах ці дані будуть відсутні, неповні або виправлені - це буде однією з підстав для відмови у видачі довідки або витягу.

Крім того, запит повертається заявникові без розгляду, у разі подання запиту до територіального органу з питань банкрутства щодо боржника, державна реєстрація як суб'єкта підприємницької діяльності якого проведена не на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці України.

**Провідний спеціаліст відділу
з питань банкрутства
Головного управління юстиції
у Полтавській області
І.В. Сідько**

Строк заявлення вимог кредиторів до боржника, що ліквідується

Відповідно до ст.1 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (надалі Закон) ліквідація - це припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Ліквідація повинна забезпечувати захист інтересів як кредиторів, так і учасників суб'єкта підприємницької діяльності.

Згідно статті 14 Закону конкурсні кредитори за вимогами, які виникли до дня порушення провадження у справі про банкрутство, протягом тридцяти днів від дня опублікування в офіційному друкованому органі (газети "Голос України" або "Урядовий кур'єр") оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують.

Кредитори за вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також за вимогами щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, мають право подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують. Копії зазначених заяв та доданих до них документів кредитори повинні надіслати боржнику та розпоряднику майном.

Вимоги конкурсних кредиторів, що заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, або не заявлені взагалі, - не розглядаються і вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі, якою затверджує реєстр вимог кредиторів. Зазначений строк є граничним і поновленню не підлягає.

Боржник разом з розпорядником майна за наслідками розгляду зазначених вимог повністю або частково визнає їх або відхиляє, з обґрунтуванням підстав відхилення, про що розпорядник майна повідомляє письмово заявників і господарський суд.

Рішення боржника про невизнання вимог може бути оскаржене до господарського суду, що порушив провадження у справі про банкрутство.

У разі визнання кредитора конкурсним він має право отримати від розпорядника майна інформацію щодо вимог інших кредиторів, визнаних боржником або розпорядником майна.

Заяви з вимогами конкурсних кредиторів, щодо яких є заперечення боржника, чи інших кредиторів розглядаються господарським судом до винесення ухвали про затвердження реєстру вимог.

За результатами розгляду зазначених заяв господарський суд ухвалою визнає чи відхиляє (повністю або частково) вимоги таких кредиторів. Ухвала може бути оскаржена в установленому порядку.

Заяви кредиторів за вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської ви-

нагороди, аліментів, а також за вимогами щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, щодо яких є заперечення боржника, розглядаються згідно з підсудністю, що встановлена цим Законом.

Вимоги кредиторів, визнані боржником або господарським судом, включаються розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів.

Розпорядник майна зобов'язаний окремо внести до реєстру вимоги кредиторів, які забезпечені заставою майна боржника, згідно з їх заявами, а за їх відсутності, - згідно з даними обліку боржника, а також внести окремо до реєстру відомості про майно боржника, яке є предметом застави згідно з державним реєстром застав.

Розпорядник майна зобов'язаний окремо внести до реєстру відомості про вимоги щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також про вимоги щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, згідно із заявами таких кредиторів та даними обліку боржника.

Наведені норми свідчать про те, що кредитори за вимогами щодо виплати заробітної плати не зобов'язані, а тільки мають право заявити свої вимоги у встановлений Законом строк. Тим самим вказані кредитори самостійно виявляють бажання бути учасниками справи про банкрутство та, відповідно, набувають статусу конкурсного кредитора. Якщо працівник (колишній працівник) боржника стає кредитором у справі про банкрутство останнього, то у нього з'являються не тільки права, але й обов'язки. Зокрема, обов'язок щодо оплати послуг арбітражного керуючого, обов'язок щодо здійснення публікації відповідного оголошення в офіційному друкованому органі.

Водночас у разі незвернення кредиторів за вимогами щодо виплати заробітної плати в установленому порядку до суду із заявою про визнання таких вимог до боржника, їхні вимоги включаються розпорядником майна боржника окремо до реєстру вимог кредиторів згідно з даними обліку боржника. Утім, у цьому випадку до реєстру вимог кредиторів підлягають включенню не вимоги певних кредиторів, а вимоги щодо заробітної плати загалом, без зазначення конкретних фізичних осіб.

Суд включає такі вимоги до реєстру вимог кредиторів знеособлено, тобто зазначена особа не має статусу учасника справи про банкрутство. У зв'язку з цим, така особа позбавлена можливості оскаржити ухвалу про припинення провадження у справі у зв'язку з затвердженням звіту ліквідатора банкрута та ліквідаційного балансу.

Строки заявлення вимог до боржника, що ліквідується за ст. 51 (самоліквідація) Закону мають свої особливості. В ч. 3 ст. 51 Закону встановлено місячний строк із дня публікації оголошення про визнання боржника банкрутом для заявлення кредиторами своїх претензій до боржника,

який ліквідується. За загальними правилами ліквідаційної процедури, встановленими ст.ст. 22-31 Закону, не встановлено строків заявлення кредиторами своїх вимог до боржника визнаного банкрутом. З моменту публікації відомостей про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури поточні кредитори, вимоги яких виникли після порушення провадження у справі про банкрутство (у процедурах розпорядження майном, санації та ліквідації), зобов'язані заявити їх ліквідатору та до господарського суду протягом строку ліквідаційної процедури. Розгляд таких вимог здійснюється за аналогією з порядком розгляду вимог конкурсних кредиторів. Вимоги, щодо яких не заявлено заперечень та вимоги, визнані судом, включаються до реєстру вимог кредиторів.

Стаття 52 Закону визначає особливості банкрутства відсутнього боржника. У разі, якщо громадянин-підприємець - боржник або керівні органи боржника - юридичної особи відсутні за її місцезнаходженням, або у разі ненадання боржником протягом року до органів державної податкової служби згідно із законодавством податкових декларацій, документів бухгалтерської звітності, а також за наявності інших ознак, що свідчать про відсутність підприємницької діяльності боржника, заява про порушення справи про банкрутство відсутнього боржника може бути подана кредитором незалежно від розміру його вимог до боржника та строку виконання зобов'язань. Господарський суд у двотижневий строк з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство відсутнього боржника виносить постанову про визнання відсутнього боржника банкрутом, відкриває ліквідаційну процедуру. Ліквідатор письмово повідомляє про визнання господарським судом відсутнього боржника банкрутом усіх відомих йому кредиторів відсутнього боржника, які в місячний строк з дня одержання повідомлення можуть направити ліквідатору заяви з вимогами до банкрута. Задоволення вимог кредиторів здійснюється в порядку черговості, передбаченому ст. 31 Закону.

Кредитори можуть оскаржити результати розгляду їх вимог ліквідатором до господарського суду до затвердження господарським судом ліквідаційного балансу.

Таким чином, незалежно від взаємовідносин з контрагентом на даний момент, кредитору просто необхідно самостійно слідкувати за діяльністю суб'єкта підприємницької діяльності та станом його справ, обов'язково переглядати Інтернет, читати газети Урядовий кур'єр або Голос України у зв'язку з можливістю втратити своє право вимоги до боржника-банкрута.

Головний спеціаліст
відділу з питань банкрутства
Головного управління юстиції
у Полтавській області
Л.В. Лобода

Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ

Проблема стягнення бюджетних коштів неодноразово обговорювалась юристами - теоретиками та практиками на наукових конференціях. При цьому, в юридичній літературі мало дослідженим залишається питання про строки виконання Державним казначейством України платіжних вимог щодо безспірного списання бюджетних коштів.

Також слід зазначити, що значна кількість скарг на бездіяльність органів державної виконавчої служби щодо тривалого терміну виконання вимог про списання коштів припадає саме на сферу виконання платіжних вимог про стягнення бюджетних коштів.

Отже, вищенаведене дає підстави говорити про актуальність даного питання та його практичну значущість.

Мета даного виступу - проаналізувати практику та законодавство, а саме: Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ, затверджений постановою КМ України від 3 серпня 2011 р. N 845, що регламентують питання строків виконання платіжних вимог органами Державного казначейства України щодо безспірного списання коштів з рахунків, на яких обліковуються бюджетні кошти.

Відповідно до ст 3 Закону України "Про виконавче провадження" виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів або з бюджетних установ, здійснюється органами Державного казначейства України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Вищезазначений Порядок визначає механізм виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ шляхом безспірного списання, що прийняті судовими та іншими державними органами (надалі - Порядок). Цей Порядок передбачає, що рішення державних органів про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти бюджету, в тому числі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, виконуються в порядку надходження виключно органами Державного казначейства з попереднім інформуванням Мінфіну.

Аналогічна норма закріплена в ст. 25 Бюджетного кодексу України.

Як вбачається, законодавство поклало на Державне казначейство України повноваження щодо безспірного (примусового) списання бюджетних коштів. Для цього, на підставі постанови про відкриття виконавчого провадження

державний виконавець подає у двох примірниках платіжні вимоги до Державного казначейства України для здійснення безспірного списання коштів.

Граничний термін виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковують кошти бюджету, визначається виходячи з цілей та складності завдання відповідно до Примірної інструкції з діловодства у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів АРК, місцевих органах виконавчої влади, затвердженої постановою КМ України від 17.10.1997 р. № 1153 (надалі - Інструкція).

Згідно п. 6.2 Інструкції документи можуть бути із зазначенням і без зазначення строку виконання. Строки виконання можуть бути вказані у самому документі або встановлені актами законодавства.

Так, відповідно до ст. 25 Закону України "Про виконавче провадження" в постанові державний виконавець встановлює строк для добровільного виконання рішення, який не може перевищувати семи днів. Згідно вимог ст. 30 вказаного Закону державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії по виконанню рішення протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження.

Як свідчить наведене, законодавство не встановлює чітко визначений граничний строк виконання платіжних вимог щодо списання бюджетних коштів у разі відсутності бюджетних коштів та недостатньо відкритих асигнувань для виконання платіжних вимог. У зв'язку з цим, на практиці особливо проблемним залишається питання виконання вимог безспірного списання коштів у разі відсутності бюджетних коштів, що в свою чергу призводить до того, що значна частина вказаних вимог роками не виконується.

Про це свідчить практика. Так, підприємство "А" звернулось до суду з позовом про стягнення коштів з Державної виконавчої служби. Рішенням суду позовні вимоги були задоволені в повному обсязі. Відповідно до постанови про відкриття виконавчого провадження від 28.03.2008 року було відкрито виконавче провадження підрозділом примусового виконання рішень, яким постановлено боржнику Головному управлінню Державного казначейства України добровільно виконати судові рішення. Однак, судові рішення не виконано. Чисельні скарги, які подаються підприємством залишаються без задоволення, а незаконні

дії (бездіяльність) органів, на які законодавством покладено обов'язок виконувати судові рішення - безнаказаними, що в свою чергу тягне нові звернення до судових органів про стягнення шкоди з відповідних державних органів, заподіяної їх бездіяльністю.

Наведемо ситуацію: у справі, яка розглядалась Господарським судом, суд дійшов висновку, що рішення про стягнення боргу може бути виконане лише з нового бюджетного року, за умови включення відповідних видатків до місцевого бюджету. Це послужило підставою для відстрочення виконання рішення суду. При цьому, відповідна рада могла не включити відповідну статтю у бюджет, що унеможливило б її виконання.

Отже, таке становище свідчить про недосконалість законодавства в цій сфері, підриває авторитет судових органів та взагалі доцільність звернення до них, якщо конкретні приклади свідчать про те, що платіжні вимоги щодо безспірного списання коштів протягом років можуть не виконуватись у разі відсутності бюджетних коштів і тому не вирішує проблему захисту прав тих суб'єктів, на користь яких кредиторів. Більш того, тривалий процес стягнення бюджетних коштів ускладнює здійснення господарської діяльності, адже, кошти, які стягнуті на користь суб'єкта господарювання не можуть використовуватись в цій діяльності та приносити прибуток.

Подібна ситуація є неприпустимою, а тому потребує негайного вирішення шляхом вдосконалення законодавства.

Порядок виконання рішень про стягнення коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти державного та місцевих бюджетів, або бюджетних установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011р. N 845 розглянемо детальніше.

Ним визначено:

По-перше, механізм виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ (далі - рішення про стягнення коштів), прийнятих судами, а також іншими державними органами (посадовими особами), які відповідно до закону мають право приймати такі рішення (далі - державні органи).

По-друге: зазначено, що рішення про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів виконуються на підставі виконавчих документів виключно органами Казначейства з попереднім інформуванням Мінфіну та у порядку черговості надходження виконавчих документів, визначено виконавчі документи, що пред'являються

до виконання органам Казначейства, органам державної виконавчої служби у порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження" (у разі виконання рішень про стягнення коштів з боржників).

Цим Порядком визначено права під час виконання виконавчих документів органами Казначейства, а також випадки, в яких орган Казначейства повертає стягувачеві виконавчий документ.

Відкладення безспірного списання коштів державного та місцевих бюджетів здійснюється у разі:

- 1) звернення до органу, який видав виконавчий документ, за роз'ясненням рішення про стягнення коштів чи зміни порядку і способу його виконання;
- 2) необхідності отримання від стягувача додаткових відомостей для виконання рішення про стягнення коштів;
- 3) звернення до органу, що контролює справляння надходжень бюджету, щодо підтвердження їх зарахування до бюджету або встановлення залишку сум платежів, що підлягають безспірному списанню, чи узгодження реквізитів рахунків, на яких обліковуються надходження бюджету, кодів бюджетної класифікації тощо.

Безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів і їх перерахування стягувачем здійснюються після усунення обставин, що були підставою для відкладення безспірного списання таких коштів.

У разі наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення про стягнення коштів або роблять його неможливим, орган Казначейства може на підставі відповідного рішення органу, який видав виконавчий документ, здійснити відстрочку та/або розстрочку безспірного списання коштів державного та місцевих бюджетів і їх перерахування стягувачам у встановлений таким рішенням спосіб.

Зупинення безспірного списання коштів державного та місцевих бюджетів здійснюється у разі:

- 1) заупинення судом виконання: виконавчого документа; рішення про стягнення коштів;
- 2) внесення прокурором касаційної скарги в інтересах держави на судові рішення про стягнення коштів або заяви до Верховного Суду України про перегляд такого рішення;
- 3) звернення до суду із заявою про заміну особи (боржника, стягувача) правонаступником;
- 4) наявності інших передбачених законом обставин.

Після усунення обставин, що були підставою для заупинення безспірного списання коштів державного та місцевих бюджетів і їх перерахування стягувачам, виконавчий документ виконується відповідно до цього Порядку в порядку черговості, що утворилася на момент усунення таких обставин.

Дії органів Казначейства з виконання виконавчих документів можуть бути оскаржені до Казначейства або суду.

Даний Порядок передбачає безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів за судовими рішеннями про стягнення надходжень бюджету та безспірне списання коштів з рахунків боржника. Виконання стягнення коштів з рахунків боржника, відкритих в органах Казначейства, здійснює державний виконавець у порядку та на підставі виконавчих документів.

Державний виконавець виносить протягом трьох робочих днів з дня надходження до нього виконавчого документа постанову про відкриття виконавчого провадження, в якій зазначає, зокрема, про необхідність самостійного виконання боржником рішення про стягнення коштів з його рахунків і подання відповідних підтверджуючих документів або подання боржником повідомлення про коди програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету (коди тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів) і економічної класифікації видатків бюджету, за якими здійснюватиметься безспірне списання коштів з його рахунків, чи реквізитів рахунків, на яких наявні кошти для безспірного списання.

У разі коли до органу державної виконавчої служби надійшло кілька виконавчих документів щодо одного і того самого боржника, вони не об'єднуються у зведене виконавче провадження.

Боржник для виконання рішення про стягнення коштів з його рахунків отримує належним чином завірені державним виконавцем копії матеріалів виконавчого провадження, які подаються до виконання відповідно до порядку казначейського обслуговування державного або місцевих бюджетів за видатками.

На підставі зазначеного повідомлення боржника державний виконавець подає органі Казначейства платіжні вимоги для стягнення коштів з рахунків боржника (далі - платіжні вимоги). Після повного виконання рішення про стягнення коштів з рахунків боржника оригінал виконавчого документа або його копія з відміткою про виконання повертається органом Казначейства протягом трьох робочих днів державному виконавцеві.

Боржник може до накладення арешту на його рахунки перерахувати кошти за рішенням про стягнення коштів з таких рахунків, у тому числі за постановами державного виконавця, на рахунок органу державної виконавчої служби, відкритий у відповідному органі Казначейства для обліку депозитних сум.

Примусове виконання рішень про стягнення коштів з рахунків боржника здійснюється після закінчення строку, передбаченого для самостійного вико-

нання таких рішень, у разі не подання боржником повідомлення, або подання повідомлення, що містить недостовірну інформацію, або недостатнього обсягу коштів на рахунках боржника.

У разі встановлення факту наявності у боржника необхідних для виконання рішення про стягнення коштів з його рахунків бюджетних асигнувань або фактичних власних надходжень державний виконавець подає органі Казначейства платіжні вимоги Порядку. Державний виконавець накладає арешт на рахунки боржника, відкриті в органі Казначейства, які встановлюються у процесі проведення виконавчих дій. Орган Казначейства приймає до виконання постанову державного виконавця про арешт рахунків боржника, оформлену в установленому порядку, із зазначенням найменування боржника, номерів його рахунків, відкритих в органі Казначейства, та суми коштів, яка підлягає арешту та стягненню.

Арешт накладається на реєстраційні і спеціальні реєстраційні рахунки боржника. У разі накладення арешту на окремий рахунок боржника або за окремим кодом економічної класифікації видатків бюджету рахунка боржника державний виконавець у постанові про арешт рахунків боржника може зазначити номер такого рахунка чи коду. Орган Казначейства частково виконує або не приймає до виконання та повертає державному виконавцеві постанову про арешт рахунків боржника, якщо її оформлено з порушенням вимог Порядку, або рахунки, зазначені у такій постанові, чи кошти на таких рахунках не належать боржникові.

Постанова про арешт рахунків боржника виконується органом Казначейства протягом бюджетного періоду, але не пізніше ніж в останній робочий день бюджетного періоду з обслуговування клієнтів, визначеного регламентом роботи органу Казначейства у період завершення обслуговування, і знімається з обліку наступного робочого дня після закінчення бюджетного періоду та повертається державному виконавцеві протягом трьох робочих днів. При цьому державний виконавець подає щороку не пізніше 15 грудня до органу Казначейства платіжні вимоги для стягнення коштів з рахунків боржника, на які накладено арешт. У разі відсутності відкритих асигнувань за відповідними кодами програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету (кодами тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів) і економічної класифікації видатків бюджету, за якими здійснюватиметься безспірне списання коштів з рахунків боржника, платіжні вимоги для стягнення коштів із зазначених рахунків повертаються разом з постановою про арешт рахунків боржника. Орган Казначейства зупиняє не

пізніше наступного робочого дня після надходження постанови про арешт рахунків боржника операції на таких рахунках за всіма кодами економічної класифікації видатків бюджету.

У разі недостатності або відсутності коштів на рахунках боржника, необхідних для виконання рішення про стягнення коштів із зазначених рахунків, на виконання якого прийнято постанову про арешт рахунків боржника, боржник може здійснити з метою виконання такого рішення за погодженням з державним виконавцем операції, пов'язані з перерозподілом коштів, на підставі відповідних документів, поданих ним до органу Казначейства.

Якщо до органу Казначейства надійшло кілька постанов про арешт рахунків боржника, вони виконуються у порядку черговості їх надходження.

Боржник зобов'язаний протягом трьох робочих днів письмово повідомити державного виконавця та орган Казначейства про встановлення необхідних для виконання рішення про стягнення коштів з його рахунків бюджетних асигнувань або фактичних власних надходжень. Орган Казначейства відновлює операції за іншими рахунками боржника та кодами економічної класифікації видатків бюджету за умови, що за визначеним кодом економічної класифікації видатків бюджету або фактичними власними надходженнями боржника достатньо коштів, необхідних для виконання рішення про стягнення коштів з рахунків боржника.

Орган Казначейства приймає платіжні вимоги для стягнення коштів з рахунків боржника протягом 30 днів з дати їх складення.

Якщо до органу Казначейства надійшло одночасно кілька платіжних вимог, вони виконуються у порядку черговості їх надходження.

Безспірне списання коштів з рахунків боржника здійснюється на підставі першого примірника платіжної вимоги і доданих до неї оригіналів або завірених копій виконавчих документів.

Судові витрати, штрафи, виконавчий збір, інші витрати, пов'язані з проведенням виконавчих дій, безспірно списуються за кодом економічної класифікації видатків бюджету "Інші видатки". У разі коли у затверженому кошторисі або плані використання бюджетних коштів боржника зазначений код не передбачений або за таким кодом до кінця бюджетного періоду сума бюджетних асигнувань менша, ніж сума списання, або на дату надходження платіжної вимоги відсутні відкриті асигнування за даним кодом, безспірно списання судових витрат, штрафів, виконавчого збору, інших витрат, пов'язаних з проведенням виконавчих дій, здійснюється за кодом економічної класифікації видатків бюджету, за яким

здійснюється стягнення коштів з рахунків боржника.

Орган державної виконавчої служби може згідно із законом у будь-який час до здійснення безспірного списання коштів з рахунків боржника відкликати платіжну вимогу відповідним листом за підписом начальника органу державної виконавчої служби, скріпленим гербовою печаткою. У такому листі зазначається найменування, номер рахунка боржника, сума, на яку складена платіжна вимога, що відкликається, її номер і дата, а також обґрунтування відкликання.

Платіжна вимога відкликається лише у повному обсязі.

Орган Казначейства, який обслуговує боржника, після надходження листа про відкликання платіжної вимоги повертає її без виконання разом з оригіналами або завіреними копіями виконавчих документів.

У разі проведення повного розрахунку за виконавчими документами або зняття арешту з рахунків боржника в установленому законом порядку операції з коштами, що обліковуються на таких рахунках, відновлюються, а постанови про їх арешт знімається з обліку. У разі відсутності коштів на рахунках боржника, необхідних для виконання рішення про стягнення коштів з таких рахунків, стягнення звертається на належне боржникові інше майно, яке не використовується ним для провадження основної діяльності.

Арешт, вилучення та примусова реалізація такого майна здійснюються в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

Щодо Безспірного списання коштів державного бюджету для відшкодування шкоди, заподіяної фізичним та юридичним особам та безспірного списання коштів місцевих бюджетів для відшкодування шкоди, заподіяної фізичним та юридичним особам.

Орган Казначейства здійснює безспірне списання коштів місцевих бюджетів для відшкодування шкоди, заподіяної: фізичним та юридичним особам внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування; - органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності.

У разі здійснення безспірного списання коштів місцевих бюджетів стягувачі подають документи, згідно вимог даного Порядку, до органу Казначейства за місцезнаходженням органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності якого заподіяно шкоду.

Орган Казначейства повідомляє протягом п'яти робочих днів після надходження документів про їх надходження зазначений орган та відповідний орган прокуратури.

Орган прокуратури, орган влади Автономної Республіки Крим та орган місцевого самоврядування подають протягом 15 робочих днів органів Казначейства документи (відомості), що можуть бути підставою для купиння безспірного списання коштів місцевого бюджету згідно з пунктом 48 Порядку та їх перерахування на рахунок стягувача.

Після закінчення такого строку орган Казначейства здійснює безспірне списання коштів місцевого бюджету за рахунок і в межах бюджетних призначень, передбачених рішенням про місцевий бюджет на зазначену мету.

Якщо для здійснення безспірного списання коштів місцевого бюджету згідно з Порядком необхідні додаткові кошти понад обсяг відповідних бюджетних призначень, орган Казначейства подає протягом місяця з дня надходження виконавчих документів місцевому фінансовому органу пропозиції щодо внесення змін до рішення про місцевий бюджет або виділення коштів з резервного фонду місцевого бюджету на зазначену мету.

Безспірне списання коштів місцевого бюджету здійснюється з дати набрання чинності рішенням про внесення змін до рішення про місцевий бюджет або виділення коштів з резервного фонду місцевого бюджету на зазначену мету.

До такої дати орган Казначейства зберігає виконавчі документи до їх повного виконання. У разі невнесення змін до рішення про місцевий бюджет або неприйняття рішення про виділення коштів з резервного фонду місцевого бюджету орган Казначейства повідомляє суд, який прийняв рішення про стягнення коштів, щодо наявності обставин, які перешкоджають виконанню такого рішення.

Місцеві фінансові органи ведуть бухгалтерський облік та складають звітність про здійснення в установленому порядку безспірного списання коштів місцевого бюджету згідно з пунктом 48 Порядку.

Після повного виконання виконавчих документів суду такі документи повертаються до суду з відміткою про їх повне виконання.

Начальник відділу організації та контролю за виконанням рішень управління ДВС у Полтавській області
О.В. Тимченко

Відпочинок - запорука продуктивної праці

Право на відпочинок безпосередньо пов'язане з правом на працю. Продуктивна праця можлива лише за умови збереження працездатності працівника, якому для відновлення сил потрібен відпочинок. Реалізація права на відпочинок пов'язана з детальною регламентацією в законодавстві про працю, в якому встановлено такі види відпочинку, як перерви протягом робочого дня, вихідні, святкові та неробочі дні, відпустки тощо. Стаття 67 Кодексу законів про працю (далі - КЗпП) встановлює, що при п'ятиденному робочому тижні працівникам надаються два вихідні дні на тиждень, а при шестиденному робочому тижні - один вихідний день. Загальним вихідним днем є неділя. Другий вихідний день при п'ятиденному робочому тижні, якщо він не визначений законодавством, визначається графіком роботи підприємства, установи, та організації, погодженим з профспілковим комітетом підприємства, установи, організації, і, як правило, має надаватися підряд з загальним вихідним днем. У випадку, коли святковий або неробочий день збігається з вихідним днем, вихідний день переноситься на наступний після святкового або неробочого.

Святковими днями є 1 січня - Новий рік; 7 січня - Різдво Христове; 8 березня - Міжнародний жіночий день; 1 і 2 травня - День міжнародної солідарності трудящих; 9 травня - День Перемоги; 28 червня - День Конституції України; 24 серпня - День незалежності України. Робота також не проводиться в дні релігійних свят: 7 січня - Різдво Христове; один день (неділя) - Великдень; один день (неділя) - Трійця. За поданням релігійних громад інших (неправославних) конфесій, зареєстрованих в Україні, керівництво підприємств, установ, організацій надає особам, які сповідують відповідні релігії, до трьох днів відпочинку протягом року для святкування їх великих свят з відпрацюванням за ці дні. У дні, зазначені в частинах 1 і 2 статті 73 КЗпП, допускаються роботи, припинення яких неможливе через виробничо-технічні умови (безперервно діючі підприємства, установи, організації), роботи, викликані необхідністю обслуговування населення, а також невідкладні ремонтні і вантажно-розвантажувальні роботи.

Проте, слід зазначити, що обов'язок по дотриманню конституційного права людини на відпочинок покладається на роботодавця.

Кодексом законів про працю, а також Законом України "Про відпустки", передбачені такі види відпочинку як: перерва під час виконання роботи, щоденний, щотижневий відпочинок, святкові і неробочі дні, щорічна відпустка.

Так, кожному працівнику надається перерва у процесі роботи для відпочинку і харчування тривалістю не більше двох годин. Перерва не включається в робочий час. Перерва для відпочинку і харчування повинна надаватися, як правило, через чотири години після початку роботи. Час початку і закінчення перерви встановлюється правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Безпосередньо зазначається, що праців-

ники використовують час перерви на свій розсуд. На цей час вони можуть відлучатися з місця роботи.

Що ж до тривалості щоденного відпочинку, то він має бути не меншим подвійної тривалості часу роботи (включаючи і час перерви на обід). Призначення працівника на роботу протягом двох змін підряд забороняється.

Тривалість щотижневого безперервного відпочинку повинна бути не менш як сорок дві години. При п'ятиденному робочому тижні працівникам надаються два вихідних на тиждень, а при шестиденному - один вихідний день. Загальним вихідним днем є неділя. Другий вихідний день, якщо він не визначений законодавством, як правило має надаватися підряд з загальним вихідним днем. У випадку, коли святковий або неробочий день збігається з вихідним днем, вихідний день переноситься на наступний після святкового або неробочого.

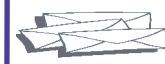
Святкові і неробочі дні встановлюються статтею 73 КЗпП. Ними, зокрема, визнані Новий рік, Різдво Христове, Міжнародний жіночий день, День міжнародної солідарності трудящих, День Перемоги, День Конституції України та ряд інших. Робота у вихідні дні забороняється. Залучення окремих працівників до роботи у ці дні допускається тільки з дозволу профспілкового комітету підприємства, установи, організації і лише у виняткових випадках, що визначені законодавством. Робота у вихідні, святкові і неробочі дні може компенсуватися, за згодою сторін, наданням іншого дня відпочинку або у грошовій формі подвійному розмірі.

Громадянам, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи, надаються щорічні відпустки із збереженням на їх період місця роботи (посади) і заробітної плати.

Щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарних дні за відпрацьований робочий рік, який вираховується з дня укладення трудового договору. Щорічна основна та додаткова відпустки повної тривалості у перший рік роботи надаються працівникам після закінчення шести місяців безперервної роботи на даному підприємстві, установі, організації. Заміна відпустки грошовою компенсацією заборонена (за виключенням випадків, передбачених статті 24 Закону України "Про відпустки").

Порушення вказаних вимог, зазначених у КЗпП, а також Законі України "Про відпустки" складає одне з найгрубіших порушень трудових прав людини щодо конституційного права працівника на відпочинок та відпустку.

**Головний спеціаліст
відділу правової роботи,
правової освіти та державної реєстрації
нормативно-правових актів
ГЮО у Полтавській області
О.А. Неймет**

Що є підставою, засвідчення вірності перекладу

Нотаріальне засвідчення перекладу необхідне у випадку, коли перекладеному документу потрібно надати офіційності, наприклад, для подання у державні органи, для подальшої легалізації тощо.

Нотаріальне засвідчення перекладу може здійснюватися як приватним, так і державним нотаріусом відповідно до Закону України "Про нотаріат" та Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Можливі декілька варіантів нотаріального засвідчення перекладу:

1. Нотаріус сам засвідчує вірність перекладу документа з однієї мови на іншу, якщо він знає відповідні мови. Тексти перекладів у разі засвідчення самим нотаріусом вірності перекладу документа з однієї мови на іншу викладаються на спеціальних бланках нотаріальних документів.

2. Якщо нотаріус не знає відповідних мов, переклад документа може бути зроблено перекладачем, справжність підпису якого засвідчує нотаріус. На практиці саме цей варіант є найбільш розповсюдженим. На підставі паспорта та документів про профільну освіту перекладача нотаріус встановлює його особу, кваліфікацію та засвідчує справжність його підпису на перекладі. Таким чином, своїм підписом перекладач гарантує, що переклад є тотожним оригінальному документу, а нотаріус підтверджує дійсність цього підпису та професійні повноваження перекладача.

3. Якщо при вчиненні нотаріальної дії (посвідчення правочину, засвідчення вірності копії тощо) одночасно вчиняється й переклад на іншу мову, то переклад вміщується поруч з текстом документа на одній сторінці, розділений вертикальною рисою таким чином, щоб оригінальний текст розташовувався з лівого боку, а переклад - з правого. Переклад має бути зроблений з усього тексту документа, що перекладається, і закінчуватися підписами. Під текстами оригіналу та перекладу вміщується підпис перекладача у разі здійснення перекладу перекладачем. Посвідчувальний напис викладається під текстами документа і перекладу з нього. Якщо ж переклад розміщений на окремому від оригіналу чи копії аркуші, то він прикріплюється до нього, прошнуровується і скріплюється підписом нотаріуса і його печаткою. Необхідно мати на увазі, що засвідчувати вірність копій можливо далеко не зі всіх документів. Згідно із законом, нотаріуси засвідчують вірність копій документів, виданих юридичними особами, за умови, що ці документи не суперечать закону, мають юридичне значення і засвідчення вірності їх копій не заборонено законом. Не допускається засвідчення вірності копії документа, на підставі якого відповідні установи видають оригінал документа (довідки про народження дитини, довідки про смерть тощо).

**Провідний спеціаліст
відділу нотаріату
ГЮО у Полтавській області
Н.В. Матірна**

Запитували? Відповідаємо!...

Відповідно до статті 40 Земельного кодексу України громадянам України за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть передаватися безоплатно у власність або надаватися в оренду земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва в межах норм, визначених Кодексом.

Статтею 116 Земельного кодексу України визначено, що громадяни та юридичні особи набувають права власності та права користування земельними ділянками із земель державної або комунальної власності за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень, визначених цим Кодексом, або за результатами аукціону.

Набуття права на землю громадянами та юридичними особами здійснюється шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування.

Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян провадиться у разі: приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян; одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій; одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації. Передача земельних ділянок безоплатно у власність громадян провадиться

один раз по кожному виду використання.

Згідно статті 121 Земельного кодексу України громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах - не більше 0,25 гектара, в селищах - не більше 0,15 гектара, в містах - не більше 0,10 гектара.

Згідно пункту 6 статті 118 Земельного кодексу України громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибної ділянки) у межах норм безоплатної приватизації, подають клопотання до відповідної сільської ради за місцезнаходженням земельної ділянки. У клопотанні зазначаються цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб).

Разом з тим, пункт 7 статті 118 Земельного кодексу України передбачає, що клопотання про приватизацію земельної ділянки сільська рада розглядає у місячний строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає

мотивовану відмову у його наданні. Бездіяльність сільської ради, або ж немотивовану відмову у приватизації можна оскаржити в суді, або ж звернутись з відповідною скаргою до органів прокуратури.

Додатково повідомляємо, що відповідно до статті 1 Закону України "Про прокуратуру" прокурорський нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими Радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, масовими рухами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами. Статтею 19 вищезазначеного Закону визначено, що предметом нагляду за додержанням і застосуванням законів є відповідність актів, які видаються всіма органами, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами, вимогам Конституції України та чинним законам.

**За матеріалами
ГУЮ у Полтавській області**

Матеріальне, соціально-побутове і медичне забезпечення інвалідів

Відповідно до Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", матеріальне, соціально-побутове і медичне забезпечення інвалідів здійснюється у вигляді грошових виплат (пенсій, допомог, одноразових виплат), забезпечення медикаментами, технічними й іншими засобами, включаючи друковані видання із спеціальним шрифтом, звукопідсилюючу апаратуру та аналізатори, а також шляхом надання послуг по медичній, соціальній, трудовій і професійній реабілітації, побутовому та торговельному обслуговуванню.

Види необхідної матеріальної, соціально-побутової і медичної допомоги інвалідам визначаються органами медико-соціальної експертизи в індивідуальній програмі реабілітації. Допомога подається за рахунок коштів фонду соціального захисту інвалідів.

Інвалідам і дітям-інвалідам надаються безоплатно або на пільгових умовах послуги з соціально-побутового і медичного обслуговування, технічні та інші засоби реабілітації (засоби для

пересування, протезні вироби, сурдо-технічні засоби, мобільні телефони для письмового спілкування тощо), вироби медичного призначення (індивідуальні пристрої, протези очей, зубів, щелеп, окуляри, слухові та голосоутворювальні апарати, ендопротези, сечо- та калоприймачі тощо) на підставі індивідуальної програми реабілітації, автомобілі - за наявності відповідного медичного висновку.

Після смерті інваліда, дитини-інваліда автомобіль, виданий безоплатно чи на пільгових умовах, у тому числі визнаний гуманітарною допомогою, за бажанням членів його сім'ї може бути переданий у їх власність безоплатно у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Технічні та інші засоби реабілітації можуть бути залишені у власності членів сім'ї померлого інваліда, дитини-інваліда в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Інваліди, які отримують пенсію, що не перевищує мінімального розміру пенсії, або державну соціальну допомогу, призначену замість пенсії, діти-

інваліди мають право на безплатне придбання лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування.

Інваліди першої і другої груп мають право при амбулаторному лікуванні на придбання лікарських засобів за рецептами лікарів з оплатою 50 відсотків їх вартості.

Інваліди і діти-інваліди за наявності медичних показань мають право на безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками.

Інваліди першої та другої груп мають право на позачергове обслуговування в касах міського та міжміського транспорту, а також на підприємствах, установах та організаціях усіх форм власності та підпорядкування, які надають будь-які послуги населенню.

Інформація про право на позачергове обслуговування має бути розташована на видному місці.

Порядок та умови забезпечення інвалідів і дітей-інвалідів лікарськими, технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного

призначення, санаторно-курортними путівками, автомобілями, а також переліки технічних та інших засобів реабілітації і виробів медичного призначення визначає Кабінет Міністрів України.

Транспортне обслуговування інвалідів здійснюється на пільгових умовах.

Інваліди, діти-інваліди та особи, які супроводжують інвалідів першої групи або дітей-інвалідів (не більше однієї особи, яка супроводжує інваліда або дитину-інваліда), мають право на безплатний проїзд у пасажирському міському транспорті (крім метрополітену і таксі), а також всіма видами приміського транспорту.

Діти-інваліди та інваліди першої, другої груп по зору і з ураженням опорно-рухового апарату та особи, які супроводжують інвалідів першої групи або дітей-інвалідів зазначених категорій (не більше однієї особи, яка супроводжує інваліда або дитину-інваліда), мають право на безплатний проїзд у метро.

Інваліди, діти-інваліди та особи, які супроводжують інвалідів першої групи або дітей-інвалідів (не більше однієї особи, яка супроводжує інваліда або дитину-інваліда), мають право на 50-відсоткову знижку вартості проїзду на внутрішніх лініях (маршрутах) повітряного, залізничного, річкового та автомобільного транспорту в період з 1 жовтня по 15 травня.

Пільгове перевезення інвалідів здійснюють усі підприємства транспорту незалежно від форми власності та підпорядкування відповідно до Закону України "Про транспорт"

Звуження змісту та обсягу права осіб з інвалідністю на пільговий проїзд транспортом не допускається.

Порядок транспортного обслуговування інвалідів та дітей-інвалідів на пільгових умовах визначається нормативно-правовими актами, що регламентують правила користування громадянами повітряним, залізничним, річковим, автомобільним та міським електричним транспортом.

Пільги, передбачені цим Законом, зберігаються за інвалідами та дітьми-інвалідами незалежно від виду виплачуваної пенсії або допомоги, призначеної замість пенсії.

У випадках, коли іншими нормативно-правовими актами передбачені норми, що підвищують встановлений цим Законом рівень соціального захисту інвалідів, застосовуються положення тих нормативно-правових актів, які визначають найбільший рівень соціального захисту інвалідів.

Якщо інвалід має право на одну і ту ж пільгу за цим Законом і одночасно за іншим нормативно-правовим актом, пільга йому надається лише за одним з них за його вибором (незалежно від підстави встановлення пільги). Інвалід має право вибору конкретного виду соціальної допомоги. Інвалід може відмовитися від того чи іншого виду соціальної допомоги, якщо вона не повною мірою відповідає його потребам. У такому разі інвалід вправі самостійно вирішувати питання про забезпечення себе конкретним видом допомоги за рахунок власних коштів з урахуванням компенсації вартості ана-логічного виду соціальної допомоги, що подається державним органом.

Підприємствам та організаціям, що спеціалізуються на виробництві товарів, протезно-ортопедичних виробів та виробів фізкультурно-спортивного призначення, спеціальних технічних засобів і пристосувань для інвалідів, встановлюються пільги по оподаткуванню в порядку і на умовах, встановлених законодавством України.

**Головний спеціаліст
відділу правової роботи,
правової освіти та державної реєстрації НПА
ГУЮ у Полтавській області
І.В. Іванова**

Оформлення наказу господарського суду, виправлення помилки в ньому та визнання наказу таким, що не підлягає виконанню

Відповідно до ст. 117 ГПК України наказ має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим ст. 19 Закону України "Про виконавче провадження". У разі невідповідності виконавчого документа вимогам, передбаченим ст. 18 Закону "Про виконавче провадження", державний виконавець відмовляє у відкритті виконавчого провадження на підставі ст. 26 цього ж Закону.

Господарський суд, який видав наказ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати наказ таким, що не підлягає виконанню, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за наказом, при цьому інші особи, які брали участь у розгляді справи, а також учасники виконавчого провадження (включаючи державного виконавця) не вправі звертатися із такою заявою. Слід зазначити, що Закон не містить вимог до форми і змісту заяви. Заява оформлюється письмово і повинна містити: найменування господарського суду і номер справи; найменування сторін (боржника і стягувача); підстава звернення із заявою (виправити помилку, допущену при оформленні або видачі наказу, чи визнати наказ таким, що не підлягає виконанню, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за наказом); обставини, що підтверджують підстави для звернення із заявою. Заява подається до господарського суду, який видав наказ та держмитом не оплачується.

Господарський суд розглядає заяву в десятиденний строк у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і виносить ухвалу. Неявка стягувача і боржника не є перешкодою для розгляду заяви. До розгляду заяви господарський суд має право своєю ухвалою зупинити стягнення за наказом, а також витребувати наказ.

Господарський суд ухвалою вносить виправлення до наказу, а у разі якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин, господарський суд визнає наказ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково. Якщо стягнення за таким наказом уже відбулося повністю або частково, господарський суд одночасно на вимогу боржника стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за наказом. До відповідної заяви боржника має бути додано довідку про те, що суму, стягнуту за раніше виданим наказом, списано з його рахунку або майно вилучено в порядку здійснення виконавчого провадження, чи інший документ (документи), який підтверджує зазначені обставини. За відсутності таких документів господарський суд витребує їх у заявника, а в разі неподання - відмовляє у задоволенні заяви.

Ухвала господарського суду за результатами розгляду заяви надсилається стягувачеві і боржнику у п'ятиденний строк з дня її винесення, іншим учасникам процесу та учасникам виконавчого провадження (зокрема, державному виконавцю) надсилання ухвали не передбачено. Ухвала може бути оскаржена у порядку, встановленому ГПК.

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 49 Закону України "Про виконавче провадження" визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, є підставою для закінчення виконавчого провадження.

**Головний спеціаліст УДВС
ГУЮ у Полтавській області
Т.А. Грищенко**

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань

Загальнообов'язковим є державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Під час здійснення працівником своїх трудових функцій існує ризик професійного травматизму та захворювання. Відповідно до Закону України "Про охорону праці" усі працівники підлягають обов'язковому соціальному страхуванню власником підприємства, організації та установи незалежно від форм власності та видів їх діяльності від нещасних випадків і професійних захворювань. У разі ушкодження їх здоров'я власник зобов'язаний відшкодувати працівникові шкоду, заподіяну йому каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням трудових обов'язків.

Призначення та здійснення страхових виплат потерпілим провадиться відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" (далі - Закон).

Відповідно до статті 13 Закону страховим випадком є нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання, що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму за обставин, з настанням яких виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення та/або соціальних послуг.

Перелік обставин, за яких настає страховий випадок, визначено постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві" від 30 листопада 2011 року № 1232.

Згідно зі статтею 14 Закону нещасний випадок - це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

До професійного захворювання нале-

жить захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності застрахованого та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних з роботою.

Професійне захворювання є страховим випадком також у разі його встановлення чи виявлення в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на якому він захворів.

Перелік професійних захворювань затверджено постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку професійних захворювань" від 08 листопада 2000 року № 1662.

У окремих випадках Фонд соціального страхування від нещасних випадків може визнати страховим випадком захворювання, не внесені до переліку професійних захворювань, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, якщо на момент прийняття рішення медична наука має нові відомості, які дають підстави вважати це захворювання професійним.

У разі настання страхового випадку Фонд соціального страхування від нещасних випадків зобов'язаний (стаття 21 Закону):

1) своєчасно та в повному обсязі відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі його смерті, виплачувати йому або особам, які перебували на його утриманні:

- допомогу в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до встановлення працездатності або встановлення інвалідності;

- щомісячну грошову суму в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого;

- пенсію по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

- пенсію у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

- грошову суму за моральну шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди

потерпілому;

- допомогу дитині, що народилася інвалідом, внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання жінки під час вагітності;

2) організувати поховання, відшкодувати вартість ритуальних послуг;

3) сприяти створенню умов для своєчасного надання кваліфікованої першої невідкладної допомоги потерпілому, його госпіталізації, ранньої діагностики професійного захворювання;

4) організувати лікування у власних спеціалізованих або інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого;

5) забезпечити повний обсяг постійно доступної медичної допомоги;

6) забезпечити згідно з медичним висновком домашній догляд за потерпілим;

7) відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії (ЛКК) або медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) проводити навчання та перекваліфікацію потерпілого;

8) організувати робочі місця для інвалідів;

9) сплачувати за потерпілими внески на медичне та пенсійне страхування.

Крім вище перелічених соціальних послуг та виплат, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві здійснюватиме заходи, спрямовані на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів. Виконання цих функцій покладається на страхових експертів з охорони праці (статті 23 Закону).

Серед основних принципів страхування від нещасного випадку необхідно виділити економічну зацікавленість суб'єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці, диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві.

**Начальник відділу
правової роботи, правової освіти
та державної реєстрації нормативно-
правових актів
О.М. Давиденко**

Видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану

Органи державної реєстрації актів цивільного стану на підтвердження проведеної державної реєстрації актів цивільного стану видають відповідні свідоцтва та витяги з Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану забезпечує офіційне визнання та підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті та сприяє належній реалізації законних прав та інтересів фізичної особи.

Відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану" про факт державної реєстрації акту цивільного стану органами державної реєстрації актів цивільного стану видається відповідне свідоцтво. Бланки свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану є документами суворої звітності, зразки та описи яких затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10.11.2010 р. № 1025 "Про затвердження зразків актових записів цивільного стану, описів та зразків бланків свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану".

Видача свідоцтв про народження, шлюб, розірвання шлюбу, зміну імені, смерть здійснюється на підставі складеного актового запису цивільного стану у повній відповідності до нього. Декретом Кабінету Міністрів України від 30.04.1993 № 43-93 "Про державне мито" визначено, що за державну реєстрацію актів цивільного стану справляється державне мито у розмірі, визначеному законом.

Вищенаведеним Законом передбачено повторну видачу відділами державної реєстрації актів цивільного стану, дипломатичними представництвами і консульськими установами свідоцтв у випадках, коли оригінал свідоцтва про державну реєстрацію актів цивільного стану вкрадено, загублено, пошкоджено чи знищено, а також у разі внесення змін до актового запису чи його поновлення.

Повторно свідоцтво видається на підставі актового запису цивільного стану за заявою особи, щодо якої складено запис, батькам, усиновлювачам, опікунам, піклувальникам, представникам закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, де постійно перебуває дитина,

органу опіки та піклування.

Свідоцтво про смерть повторно видається другому з подружжя, а також дітям, у тому числі й усиновленим, та їх законним представникам, близьким родичам померлого (братам і сестрам, онукам, діду і бабі як з боку батька, так і з боку матері), особі, яка є спадкоємцем за законом або заповітом, представникові органу опіки та піклування у разі виконання ним повноважень з опіки та піклування стосовно осіб, які мають право на отримання такого свідоцтва.

Свідоцтва про державну реєстрацію актів цивільного стану можуть повторно видаватися представникам особи, яка має право на отримання даних документів. Повноваження представника мають ґрунтуватися на нотаріально посвідченій довіреності.

Особі, позбавленій батьківських прав, свідоцтва про народження дітей повторно не видаються.

Після припинення шлюбу внаслідок його розірвання свідоцтва про шлюб повторно не видаються.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 р. № 1064 "Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян" довідки, видача яких здійснюється відділами державної реєстрації актів цивільного стану, складаються у формі витягів з Державного реєстру актів цивільного стану громадян (далі - витяг з Реєстру). Право на отримання витягу з Реєстру стосовно відомостей про себе та про своїх родичів має фізична особа по досягненні 16-річного віку за умови пред'явлення паспорта або паспортного документа і документів, що підтверджують родинні стосунки між заявником та особою, щодо якої складено актовий запис.

Витяг з Реєстру про реєстрацію народження дитини може видаватися її батькам та усиновлювачам (незалежно від віку дитини), а також опікунам, піклувальникам, адміністрації закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, де постійно перебуває дитина. У цьому разі зазначений витяг видається представникові відповідного закладу за умови пред'явлення ним довіреності, паспорта або паспортного документа.

Батькові, матері, усиновлювачеві дитини, які позбавлені батьківських прав, витяг про реєстрацію народження дитини не видається.

Витяг з Реєстру про реєстрацію смерті видається другому з подружжя, а також батькам, сестрам, онукам, дідові, бабі та іншим родичам померлої особи при наявності документів, що підтверджують родинні чи сімейні стосунки; спадкоємцям померлої особи, якщо родинні стосунки та/або право на спадкування підтверджується документально; особі, що згідно з договором особистого страхування життя, укладеним у фінансовій установі, утвореній відповідно до Закону України "Про страхування", є вигодонабувачем при пред'явленні договору; особі, що згідно із спадковим договором є вигодонабувачем, за умови пред'явлення договору.

Витяги з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про проведеної державну реєстрації акту цивільного стану видаються відділами державної реєстрації актів цивільного стану на підставі письмової заяви фізичної особи. До заяви додається документ про внесення плати за видачу витягу з Реєстру, яка становить 73 гривні.

На безоплатне отримання витягу з Реєстру мають право особи, що проживають за кордоном, стосовно яких державна реєстрація актів цивільного стану проведена відповідними органами державної реєстрації актів цивільного стану України, при надісланні їм витягу до компетентних органів іноземних держав для подальшого вручення; особи, що звернулися за видачею витягу про те, що реєстрація народження проведена відповідно до частини першої статті 135 Сімейного кодексу України; особи, що звернулися за видачею витягу для отримання допомоги у зв'язку з народженням дитини, а також для отримання допомоги на поховання.

У видачі витягу з Реєстру може бути відмовлено у разі подання заяви особою, що не має права на отримання витягу; непред'явлення документа про внесення плати за видачу витягу в повному обсязі; відсутності в заяві чи наведення не в повному обсязі відомостей про фізичну особу, відносно якої видається витяг з Реєстру.

Головний спеціаліст відділу
ДРАЦС
Головного управління юстиції
у Полтавській області
О.І. Білогорова

Державна реєстрація розірвання шлюбу

Набув чинності Закон України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", за яким підлягають обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів цивільного стану громадян відомості про народження особи та її походження, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, шлюб, розірвання шлюбу, зміну імені, смерть.

Державна реєстрація розірвання шлюбу проводиться відповідним відділом державної реєстрації актів цивільного стану у встановлених законом випадках.

Державна реєстрація розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, проводиться відділом державної реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання подружжя або одного з них за їх заявою.

Якщо один з подружжя через поважну причину не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу, таку заяву, нотаріально засвідчену або прирівняну до нотаріально засвідченої, від його імені може подати другий з подружжя.

Державна реєстрація розірвання шлюбу проводиться після закінчення одного місяця від дня подання відповідної заяви, якщо вона не була відкликана.

У разі якщо подружжя через поважну причину не може з'явитися до органу державної реєстрації актів цивільного стану для державної реєстрації розірвання шлюбу у встановлений для них день, строк такої реєстрації на письмове прохання подружжя може бути перенесений на інший день. При цьому строк перенесення державної реєстрації розірвання шлюбу не може перевищувати одного року з дня подання заяви.

Якщо один з подружжя через поважну причину не може з'явитися для державної реєстрації розірвання шлюбу, він може під час подачі заяви про реєстрацію розірвання шлюбу або впродовж місяця письмово повідомити орган державної реєстрації актів цивільного стану про згоду реєстрації розірвання шлюбу за його відсутності та зазначити місцезнаходження відділу державної реєстрації актів цивільного стану, до якого слід надіслати свідоцтво про розірвання шлюбу.

Законом передбачено спрощення порядку розірвання шлюбу у судовому порядку. Так, рішення суду про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили, надсилається судом до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення. Таким чином, не потрібно звертатися до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за одержанням свідоцтва про розірвання шлюбу. Документом, що засвідчує факт розірвання шлюбу, є рішення суду, яке набрало законної сили.

Про державну реєстрацію розірвання шлюбу в паспортах або паспортних документах осіб робиться відмітка про розірвання шлюбу із зазначенням прізвища, імені та по батькові особи, з якою розірвано шлюб, та місця і дати державної реєстрації розірвання шлюбу.

Відмітка про розірвання шлюбу за рішенням суду робиться в паспортах або паспортних документах осіб, шлюб між якими розірвано, у разі їх звернення до відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

Головний спеціаліст відділу
ДРАЦС реєстраційної служби
ГУЮ у Полтавській області
О.І. Білогурова

Посвідчення договорів оренди житла з викупом

Оренда житла з викупом є особливим видом найму (оренди) житла. Об'єктом оренди може бути квартира або її частина, житловий будинок або його частина, що призначаються та придатні для постійного проживання в них.

За договором оренди житла з викупом одна сторона - підприємство-орендодавець передає другій стороні - фізичній особі житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк.

Після закінчення договору або достроково, за умови повної сплати орендних платежів, житло переходить у власність орендаря. Договір оренди житла з викупом підлягає обов'язковій державній реєстрації у порядку, визначеному законом. Сплата орендних платежів у повному обсязі засвідчується актом, що є невід'ємною частиною договору.

Таким чином, договір оренди житла з викупом після повної сплати орендних платежів, разом з актом, який це засвідчує, є правостановлювальним документом, право власності за яким підлягатиме державній реєстрації, згідно зі ст. 182 Цивільного кодексу України.

Особливості договору оренда житла з викупом:

- у разі зміни власника житла, переданого у найм, до нового власника переходять права та обов'язки наймодавця; наймач зобов'язаний використовувати житло лише для проживання у ньому, забезпечувати збереження житла та підтримувати його в належному стані; наймач не має права провадити перевлаштування та реконструкцію житла без згоди наймодавця;

- наймач зобов'язаний своєчасно вносити плату за житло. Наймач зобов'язаний самостійно вносити плату за комунальні послуги, якщо інше не встановлено договором найму;

- у договорі найму житла мають бути вказані особи, які проживатимуть разом з наймачем. Ці особи набувають рівних з наймачем прав та обов'язків щодо користування житлом;

- наймач несе відповідальність перед наймодавцем за порушення умов договору особами, які проживають разом з ним;

- наймач та особи, які постійно проживають разом з ним, мають право за їхньою взаємною згодою та за згодою наймодавця вселити у житло інших осіб для постійного проживання у ньому;

- поточний ремонт житла, переданого у найм, зобов'язаний здійснювати наймач, якщо інше не встановлено договором;

- капітальний ремонт житла, переданого у найм, зобов'язаний здійснювати наймодавець, якщо інше не встановлено договором;

- переобладнання житлового будинку, в

якому знаходиться житло, передане у найм, якщо таке переобладнання істотно змінить умови користування житлом, не допускається без згоди наймача;

- за договором піднайму житла наймач за згодою наймодавця передає на певний строк частину або все найняте ним помешкання у користування піднаймачеві. Піднаймач не набуває самостійного права користування житлом (але ж перехід права власності за таким договором піднайму до піднаймача неможливий);

- договір піднайму є оплатним. Розмір плати за користування житлом встановлюється договором піднайму;

- строк договору піднайму не може перевищувати строку договору найму житла, тощо.

Орендар зобов'язаний використовувати житло лише для проживання в ньому, забезпечувати збереження житла, підтримувати його в належному стані, дотримуватися Правил користування приміщеннями житлових будинків і гуртожитків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.1992 року №572 (ця вимога міститься в Порядку оренди №274).

Орендні платежі за договором оренди житла з викупом - періодичні платежі, які особа-орендар сплачує підприємству-орендодавцю відповідно до умов договору оренди житла з викупом протягом усього строку дії договору. Орендні платежі включають платежі на викуп обраного особою-орендарем житла, винагороду (дохід) орендодавця. Особа-орендар також зобов'язана компенсувати підприємству-орендодавцю витрати, визначені законом.

Договір оренди житла з викупом може бути розірвано у випадках, визначених законом.

Щодо спадкування прав та обов'язків за договором оренди житла з викупом На цей випадок у ЦКУ з'явилась нова стаття 1232-1, згідно з вимогами якої, до спадкоємців переходять усі права та обов'язки за договором оренди житла з викупом, які мав спадкодавець. А відмовитись від цього договору спадкоємці можуть у порядку ст. 1273, тобто за загальним правилом відмовившись від усього спадкового майна.

Про можливість відступлення права вимоги за договорами оренди житла з викупом згадано у ч.9 ст.5 Закону №800-17. Але відступлення права вимоги за договором орендодавцем можлива тільки за умови одночасного відчуження житла.

Заступник начальника
відділу нотаріату
ГУЮ у Полтавській області
І.І. Сафіяник

Поділ спільного майна подружжя

Майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, може бути поділене між сторонами. Загальна ідея поділу майна полягає у припиненні режиму спільності й виникненні на його основі режиму роздільності майна. Кожен із подружжя після поділу майна стає власником тієї чи іншої речі або сукупності речей і не пов'язує свої дії щодо володіння, користування та розпорядження майном з іншим із подружжя.

Поділ спільного майна подружжя може бути здійснено під час існування шлюбу, у процесі його розірвання, а також після розірвання шлюбу. Відповідно до ч. 1 ст. 69 СК дружина і чоловік мають право на поділ майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від розірвання шлюбу. Поділ майна подружжя може бути здійснено у добровільному або судовому порядку. Добровільний порядок застосовується, якщо подружжя домовилося щодо визначення часток кожного з них у праві на майно, а також дійшло згоди щодо конкретного поділу майна відповідно до цих часток.

Сімейне законодавство встановлює спеціальну форму лише для договору про поділ нерухомого майна подружжя. Відповідно до ч. 2 ст. 69 СК договір про поділ жилого будинку, квартири, іншого нерухомого майна має бути нотаріально посвідчений. ЦК України передбачає також державну реєстрацію прав на нерухомість та правочинів із нерухомістю (ст.182 ЦК), які поширюються також на правочини за участю подружжя. Стосовно форми договору про поділ майна подружжя, об'єктом якого є рухомі речі, в сімейному законодавстві немає спеціальних вимог. Це означає, що при з'ясуванні форми цього договору (усна, проста письмова) необхідно керуватися загальними правилами щодо форми правочину, які передбачені Цивільним кодексом України (статті 205-208 ЦК).

Умови поділу майна подружжя можуть бути передбачені в спеціальному договорі про поділ майна або визначатися у шлюбному договорі подружжя. Різниця між цими договорами полягає в тому, що предметом договору про поділ є майно, яке вже належить подружжю на праві спільної власності, у той час, як умови шлюбного договору можуть стосуватися майна, яке подружжя придбає у майбутньому і яке є відсутнім на момент укладення договору.

Якщо між подружжям виникає спір щодо розміру належних їм часток, порядку або способу поділу спільного майна, то добровільний порядок поділу майна змінюється на судовий. При поділі майна суду в першу чергу необ-

хідно визначити його предмет, тобто те майно подружжя, яке підлягає поділу. При поділі майна подружжя мають враховуватися три категорії об'єктів: а) речі (окрема річ або сукупність речей), які належать подружжю на праві спільної сумісної власності; б) кредиторські вимоги подружжя (право вимоги за договором позики, купівлі-продажу тощо, коли подружжя виступає як кредитор і вправі вимагати повернення боргу, передачі речі тощо); в) боргові зобов'язання подружжя (зобов'язання, за якими подружжя виступає як боржник і зобов'язане повернути борг, повернути або передати річ тощо). Поділ майна здійснюється з урахуванням вартості речей, які належать подружжю на праві спільної власності, а також розміру їх кредиторських, вимог та, боргових зобов'язань.

Поділ майна подружжя здійснюється у два етапи: по-перше, суд визначає розмір часток чоловіка та жінки в праві на майно, і, по-друге, здійснює поділ майна відповідно до встановлених часток. При визначенні розміру часток кожного з подружжя суд виходить з того, що відповідно до законодавства частки майна дружини та чоловіка є рівними (ч. 1 ст. 70 СК). Це правило не змінюється і в тому разі, якщо один із подружжя не мав з поважних причин (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу) (ч. 1 ст. 60 СК). Разом із тим, законодавство встановлює два винятки із загального правила щодо рівності часток подружжя в праві на майно. Відповідно до цього суд може зменшити або збільшити частку одного з подружжя. По-перше, суд може відступити від засади рівності часток і зменшити частку одного з подружжя за обставин, що мають істотне значення, зокрема якщо один із них не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї, приховав, знищив чи пошкодив спільне майно, витрачав його на шкоду інтересам сім'ї (ч. 2 ст. 70 СК). По-друге, суд може збільшити частку в праві на майно того з подружжя, з яким проживають неповнолітні або повнолітні непрацездатні діти, за умови, що розмір аліментів, які вони одержують, недостатній для забезпечення їхнього фізичного, духовного розвитку та лікування (ч. 3 ст. 70 СК). Відповідно до ч. 3 ст. 70 СК збільшення розміру частки одного з подружжя в майні пов'язується лише з випадками стягнення аліментів на дитину.

Після визначення судом частки кожного з подружжя в праві на майно здійснюється другий етап - безпосередній поділ майна подружжя відповідно до цих часток, які належать

кожному з них. Законодавство передбачає певні способи поділу майна подружжя. По-перше, відповідно до ст. 71 СК суд може винести рішення щодо поділу майна в натурі. Такий спосіб застосовується щодо подільних речей, тобто речей, які можна поділити без втрати їх цільового призначення (ст. 183 ЦК). По-друге, суд може прийняти рішення про присудження майна одному з подружжя з покладенням на нього обов'язку надати другому з подружжя компенсацію замість його частки у праві спільної сумісної власності (частини 2,4,5 ст. 71 СК).

При цьому, за новим СК, присудження такої компенсації можливо лише за згодою особи, яка її отримує. Крім того, присудження грошової компенсації можливе за умови попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду. Хоча це не передбачено в новому СК, суди можуть застосувати і такий спосіб поділу майна, як розподіл речей між подружжям з урахуванням їх вартості й частки кожного із подружжя в спільному майні. Такий спосіб поділу є найбільш поширеним. У процесі поділу майна суди можуть одночасно застосовувати не один спосіб, а їх комбінацію: щодо одних видів майна застосувати поділ у натурі, щодо інших - передачу одному із подружжя з зобов'язанням певної компенсації другому, а треті види речей розподілити між сторонами з урахуванням їх вартості. Важливо зазначити, що вартість речей, які підлягають поділу, визначається на момент розгляду спору судом.

До розірвання шлюбу кожен із подружжя може вимагати поділу спільного майна у будь-який час. Позовна давність до таких вимог не застосовується (ч. 1 ст. 72 СК). Це правило підвищує можливості судового захисту майнових прав та інтересів подружжя. До вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки (ч. 2 ст. 72 СК).

Новий СК вперше визначає правовий режим майна осіб, які знаходяться у фактичних шлюбних відносинах, тобто проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу (ст. 74 СК). Майно, набуте цими особами під час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності і на нього поширюються положення глави 8 СК.

**Провідний спеціаліст відділу ДРАЦС
реєстраційної служби ГУЮ у
Полтавській області
О.П. Кравченко**

Які загальні умови виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення?

Після відкриття виконавчого провадження за виконавчим документом, що зобов'язує боржника вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, державний виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше ніж на наступний день після закінчення строку, встановленого частиною другою статті 25 Закону України "Про виконавче провадження" для самостійного виконання рішення. Якщо рішення підлягає негайному виконанню, його виконання перевіряється не пізніше наступного робочого дня після відкриття виконавчого провадження.

У разі невиконання зазначених вимог без поважних причин державний виконавець накладає на боржника штраф відповідно до статті 89 Закону України "Про виконавче провадження" і не пізніше п'яти робочих днів з дня його накладення повторно перевіряє стан виконання рішення.

Якщо рішення не виконано і виконання може бути проведено без участі боржника, державний виконавець організовує виконання відповідно до повноважень, наданих йому законом, та вносить подання (повідомлення) правоохоронним органам для притягнення боржника до відповідальності згідно із законом. При цьому на боржника повторно накладається штраф у порядку, встановленому статтею 89 Закону України "Про виконавче провадження".

У разі якщо виконати рішення без участі боржника неможливо, державний виконавець накладає на боржника штраф відповідно до статті 89 Закону України "Про виконавче провадження" та вносить подання (повідомлення) правоохоронним органам для притягнення боржника до відповідальності згідно із законом, після чого вносить постанову про закінчення виконавчого провадження, яка затверджується начальником відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, і повертає виконавчий документ до суду чи іншого органу (посадової особи), що його видав.

Державний виконавець під час виконання рішення про заборону вчинити певні дії або про утримання від вчинення певних дій доводить до відома боржника резолютивну частину такого рішення, про що складає відповідний акт. Після складення акта виноситься постанову про закінчення виконавчого провадження.

**Начальник відділу ДВС
Диканського РУЮ
Р.М.Паращак**

Оформлення спадщини після особи, яка визнана судом безвісно відсутньою та оголошення її померлою

Згідно зі ст. 43 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце його перебування. У разі неможливості встановити день одержання останніх відомостей про місце перебування особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, що йде за тим, у якому були одержані такі відомості, а в разі неможливості встановити цей місяць - перше січня наступного року.

Визнання громадянина безвісно відсутнім тягне за собою ряд правових наслідків, але не відображається на його правоздатності та дієздатності. Рішення суду про визнання громадянина безвісно відсутнім є підставою для встановлення органом опіки та піклування опіки над його майном.

Не можна визнавати безвісно відсутнім громадянина, про якого вірогідно відомо, що він живий, але немає точних відомостей про його місце перебування.

Відповідно до ч. 1 ст. 46 ЦК України громадянина може бути оголошено померлим у судовому порядку за таких підстав:

- відсутність громадянина в місці постійного проживання протягом трьох років з дня отримання останніх відомостей про нього, а в деяких випадках, зазначених у законі, - протягом шести місяців;
- неотримання протягом вказаних строків відомостей про місце перебування громадянина;
- неможливість встановити, чи живий він, незважаючи на всі вжиті заходи.

Скорочений шестимісячний строк для оголошення громадянина померлим використовується, якщо громадянин пропав безвісти за обставин, які загрожували смертю або давали підстави припускати його загибель від певного нещасного випадку. Наприклад, якщо відомо, що громадянин був пасажиром або членом екіпажу морського судна, що затонуло, то для оголошення його померлим потрібно шість місяців, оскільки припущення його загибелі за таких умов не є безпідставним. Суд у даному випадку визнає не факт смерті громадянина, а оголошує його померлим на підставі презумпції смерті під час нещасного випадку.

Окремо закон визначає умови оголошення померлим громадянина, який зник під час воєнних дій: його може бути в судовому порядку оголошено померлим не раніш, ніж через два роки з дня закінчення воєнних дій (ч. 2 ст. 46 ЦК України).

Як передбачено ч. 3 ст. 46 ЦК України фізична особа оголошується померлою від дня набрання законної сили рішенням суду про це. Фізична особа, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави припустити її загибель від певного нещасного випадку або у зв'язку з воєнними діями, може бути оголошена померлою від дня її вірогідної смерті.

На підставі рішення суду про оголошення громадянина померлим відділи ДРАЦСу видають заінтересованим особам свідоцтво про його смерть. Днем смерті громадянина, оголошеного рішенням суду померлим, вважається день вступу в законну силу цього рішення.

Правові наслідки оголошення фізичної особи померлою прирівнюються до правових наслідків, які настають у разі смерті.

Так, ст. 1220 ЦК України встановлено, що спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою. Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою.

Спадкування здійснюється на загальних підставах. Нотаріус, який видав спадкоємцеві свідоцтво про право на спадщину на нерухоме майно, накладає на нього заборону відчуження.

Спадкоємці фізичної особи, яка оголошена померлою, не мають права відчужувати протягом п'яти років нерухоме майно, що перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини. Нотаріус, який накладав заборону, знімає заборону відчуження майна при одержанні повідомлення про скасування рішення суду про оголошення фізичної особи померлою або закінчення п'ятирічного строку з часу видачі свідоцтва про право на спадщину на майно особи, оголошеної померлою.

**Провідний спеціаліст
відділу нотаріату
ГУЮ у Полтавській області
Н.В. Матірна**

Усунення від права на спадкування

Інститут усунення від права на спадкування не є новим для вітчизняного цивільного законодавства. Він був урегульований ст. 528 Цивільного кодексу УРСР 1963 року, яка передбачала дві групи підстав для позбавлення права на спадщину - навмисне позбавлення життя спадкодавця або кого-небудь із спадкоємців, а також позбавлення батьківських прав і злісне ухилення батьків і повнолітніх дітей від виконання покладених на них в силу закону обов'язків з утримання спадкодавця. Натомість ст. 1224 нового Цивільного кодексу України значно розширює коло підстав для усунення від права на спадкування.

Так, стаття 1224 ЦК України визначає коло осіб, які позбавляються суб'єктивних прав на спадкування, незважаючи на те, що існували певні передумови для закликання їх до спадкування - призначення спадкоємцями в тексті заповіту, наявність певного ступеня спорідненості, перебування в шлюбі зі спадкодавцем або на його утриманні протягом установленого законом строку.

Дослідження норм ст. 1224 ЦК України дає можливість поділити негідних спадкоємців на дві групи. До першої належать особи, які не вправі спадкувати ні за заповітом, ні за законом (ч. 1-2 ст. 1224). Підставами для усунення від спадкування цих осіб є умисне позбавлення ними життя спадкодавця, будь-кого з можливих спадкоємців або вчинення замаху на їхнє життя.

Оскільки діяння, зазначені в ч. 1 статті 1224, є кримінально караними, вони повинні бути підтвержені вироком суду, який є самостійною та достатньою підставою для позбавлення його спадщини.

Традиційно вбивство або замах на життя спадкодавця чи інших спадкоємців розглядалися як безумовні підстави для усунення від права на спадкування. У ЦК України це правило зазнало певного коригування. Згідно з абз. 2 ч. 1 ст. 1224 ЦК України положення про усунення від права на спадкування внаслідок наведених причин "не застосовується до особи, яка вчинила такий замах, якщо спадкодавець, знаючи про це, усе ж призначив її своїм спадкоємцем за заповітом". Таким чином,

замах на життя спадкодавця або спадкоємців вже не завжди може автоматично призводити до втрати вірогідним спадкоємцем права на спадкування.

Частина 2 статті 1224 ЦК України передбачає, що не можуть спадкувати ні за законом, ні за заповітом особи, які умисно перешкоджали спадкодавцеві виразити, змінити чи скасувати своє волевиявлення в заповіті, але за умови, що такі діяння сприяли виникненню права на спадкування у них або інших осіб або збільшенню їхньої частки в спадщині.

Для усунення від спадкування за цією підставою не має значення обізнаність у зазначених протиправних діяннях інших спадкоємців, які були закликані до спадкування або частки яких збільшилися внаслідок перешкоджання спадкодавцеві вільно висловити свою волю. Для останніх не існує заборони щодо спадкування, крім випадків їхньої умисної участі в таких діяннях.

До другої групи негідних спадкоємців (ч. 3-5 ст. 1224 ЦК України) належать ті, чий проступок не становлять настільки велику суспільну небезпеку, як правопорушення осіб, зазначені в ч. 1, 2 даної статті. Тому ці особи усуваються лише від спадкування за законом, а право призначити їх спадкоємцями в тексті заповіту в спадкодавця зберігається.

До них належать батьки, позбавлені батьківських прав щодо дитини-спадкодавця, якщо судове рішення про їх позбавлення було в силі на час відкриття спадщини; батьки та повнолітні діти, до яких прирівнюються відповідно усиновлювачі та усиновлені, та інші особи, які ухилялися від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця (наприклад, опікун, піклувальник, другий з подружжя, дід, баба, повнолітні онуки, правнуки, брати та сестри спадкодавця (гл. 6 ЦК України, гл. 9, 22 Сімейного кодексу України)). Ця обставина також має бути підтверджена в судовому порядку.

До цієї групи належать також особи, шлюб між якими є недійсним безпосередньо з моменту його укладення (ст. 22, 24-26 СК України) або визнаний таким за рішенням суду (ст. 39-41 СК України). Водночас в інтересах добросовісного подружжя закон передбачає виняток. Якщо рішення про визнання шлюбу недійсним прийнято після смер-

ті одного з подружжя, то за другим із подружжя, який не знав та не міг знати про перешкоди до реєстрації шлюбу, суд може визнати право на спадкування в спільному майні подружжя, нажитому під час шлюбу.

Окремо закон виділяє усунення від спадкування особи, яка ухилялася від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані (ч. 5 ст. 1224 ЦК України). Цей потенційний спадкоємець також усувається від права на спадкування за законом, але на відміну від осіб, зазначених у ч. 3 та 4, щодо яких закон говорить про безумовну втрату права на спадкування в разі встановлення певних фактів, він визнається негідним спадкоємцем на розсуд суду.

Викладені правила стосуються всіх без винятку спадкоємців, у тому числі й тих, що мають право на обов'язкову частку в спадщині (ст. 1241 ЦК України), а також поширюються на відказоодержувачів (ст. 1238 ЦК України).

ЦК України не визначає, до яких суб'єктів застосовуються норми ст. 1244. Використання в ній терміна "особи" дозволяє стверджувати про можливість застосування окремих її норм не лише до фізичних, але й до юридичних осіб, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 2 ЦК України під особами розуміються як фізичні, так і юридичні особи. Безумовно, що юридичні особи не можуть бути усунені від права спадкування на підставі абз. III ч. 3 та ч. 4 цієї статті, де йдеться про правовідносини, які можуть складатися виключно між фізичними особами. У відносинах щодо утримання спадкодавця, описаних в абз. 2 ч. 3 та ч. 5 ст. 1244 ЦК України, юридична особа може брати участь, однак поширення даних норм на юридичних осіб виключається, оскільки в них йдеться про позбавлення права на спадкування за законом, а юридична особа до кола спадкоємців за законом, як відомо, не входить (ст. 1261-1266 ЦК України).

**Провідний спеціаліст
відділу нотаріату
ГУЮ у Полтавській області
Я.В. Штепа**